

Анатомія канфлікту ў ТЮГу
С. 4

Эканоміка: кошт культурнага прадукту
С. 5

"Пан Тадэвуш" і адкрыццё Амерыкі
С. 9

Як вучаць музыцы за акіянам?
С. 13

Адкрыты конкурс аматарскага фільма імя Юрыя Тарыча "Я здымаю кіно" распачаўся ў Полацку. Ён пройдзе ў восем тураў і завершыцца 17 снежня — у Дзень беларускага кіно. Для ўдзельнікаў конкурсу няма абмежаванняў па ўзросце. Арганізацыйны бок конкурсу забяспечыць спонсар.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Кінафестываль у малым горадзе: сваімі сіламі, але з рэспубліканскімі амбіцыямі

Падавалася б, творчае саборніцтва рэспубліканскага маштабу прасцей зладзіць у Мінску. У сталіцы для гэтага найлепшыя ўмовы і магчымасці. Але згаданы конкурс тым і цікавы, што ягоным ініцыятарам з'яўляецца раённы цэнтр. У гэтым бачыцца праява пазітыўнай тэндэнцыі — работнікі культуры ў рэгіёнах не азіраюцца на сталіцу, не чакаюць з Мінска ідэй ды грошай на іх рэалізацыю, ладзяць маштабныя праекты на мясцовым матэрыяле.

Конкурс імя Юрыя Тарыча не адзінае ў нашай краіне творчае саборніцтва фанатаў экраннага мастацтва. З 2010 года праводзіцца фестываль мабільнага кіно "Smartfilm", адбудзецца сёлета і чарговы міжнародны фестываль кароткаметражак "Cinema perpetuum mobile", можна згадаць форум альтэрнатыўнага кіно "Кіна Varka" і конкурс аматарскага краязнаўчага фільма "Гэта мой край" у Вілейцы. Полацкі фэст належыць да гэтага шэрагу, але мае адметнасць. Пра яе гаворыць Алена Аставава, якая ў аддзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама адказвае за культурны чынік:

— Наш конкурс імяны. Ён мае геаграфічную і гістарычную прывязку. Юрый Тарыч — наш зямляк. Яшчэ ў 2010 годзе ў Полацку перад кінацэнтрам "Радзіма" быў пастаўлены помнік-бюст выдатнага майстра кіно, а сёлета ягоная памяць ушанавана фэстам кінематографістаў-аматараў. Маём на мэце папулярнасцю кінавідэатворчасці, выяўленне новых імёнаў. У конкурсе дзве намінацыі: ігравое кіно і дакументальнае. У адрозненне ад саборніцтва, што праводзілася ў Вілейцы, наша не мае тэматычнай акрэсленасці, а значыць — можа прывабіць больш удзельнікаў. Паводле планаў конкурс павінен у блізкай перспектыве стаць нацыянальным фестывалем аматарскага кінематографа.

Каб сваё кіно глядзелі...

Дагэтуль Полацк быў вядомым сваім музычным фестывалем "Званы Сафії". Цяпер жа, калі справа пойдзе, пабагацее яшчэ на адзін брэнд. На гэта спадзяюцца патрыёты Полаччыны. Сярод іх — Феактыст Фёдараў, якога ў згаданым аддзеле райвыканкама нам прадставілі як ініцыятара, аўтара ідэі Конкурсу імя Юрыя Тарыча. Сваю зацікаўленасць у згаданым кінафэсце ён тлумачыць наступным чынам.

Дык ці ёсць перспектывы ў полацкага кінаконкурсу? **Чытайце на старонках 2 — 3, 6.**

Місевіч, Тышко, Бадзьяраў, Барткевіч, Кашапараў, Дайнэка, Ткачэнка разважаюць пра тое,

ЯК "НЕ ЗАБЫЦЦА ПЕСНІ ТОЙ ДАЎНЯЕ ВЯСНЫ"

І ГОДНА АДЗНАЧЫЦЬ 45-ГОДДЗЕ "ПЕСНЯРОЎ"

Матэрыял складаецца з маналагаў заснавальнікаў і ўдзельнікаў ансамбля "Песняры" найперш 1970-х гадоў — часу найвялікшай славы калектыву. Гэтыя людзі поруч з кіраўніком "Песняроў" Уладзімірам Мулявіным зрабілі амаль немагчымае: у лічаныя гады стварылі пазнавальны брэнд Беларусі, сфарміравалі цэлы кірунак творчай школы для ўсёй колішняй савецкай музычнай прасторы, не кажучы пра беларускую, задалі і па сёння непакісны эталон як на айчынай, так, урэшце, і на іншых блізкіх нам сцэнах.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Але не толькі пра тое хацелася пачуць, як варта адзначыць 45-годдзе з часу заснавання "Песняроў", каб гэта было годна цяпер, а пасты — не сорамна за некарыстаную магчымасць ушанаваць артыстаў легендарнага калектыву. Фактычна, кожны з суразмоўцаў "К" наўпрост ці ўскосна адзначыў, што сёлетняя дата для іх шмат у чым важная і важкая як пэўная рыса. Так, наперадзе — паўстагоддзя з дня заснавання "Песняроў". Але візаві, уздыхаючы, скрушна зазначалі: да гэтага часу — яшчэ цэлых пяць гадоў, і, маўляў, ці мала што можа адбыцца за такі тэрмін. Таму для іх так істотныя "тут і зараз".

Вуснамі знакамітых музыкантаў агучаны і цэлы шэраг праблем, датычных існавання ўсяго, што звязана з іменем "Песняроў" сёння. Гэта калектывы-клоны рознага ўзроўню якасці і "паразітаванне" на творах ды бяспройгрышнага пазнавальнасці песень усімі, каму не лянота. Істотны і ўзровень выканання класічнага рэпертуару, а таксама — выбарка песень шматлікімі калектывамі з улікам падладжвання пад інтарэсы публікі, што плаціць. Хвалюе заняўдбанне маштабных работ ансамбля і адсутнасць даступнага шырокай публіцы легальнага збору твораў гурта. Урэшце, нацягнутыя стасункі паміж колішнімі калегамі, якія таксама не даюць асаблівых спадзяванняў пабачыць і пачуць тагачасных "Песняроў" калі не разам на адной сцэне, дык, прынамсі, у агульнай канцэртнай праграме.

Такім чынам, перад вамі — меркаванні заснавальнікаў і артыстаў ансамбля тых самых 1970-х, а ў наступных нумарах паспрабуем сфармуляваць найбольш істотныя аспекты захавання славы "Песняроў", на якія цяпер па розных прычынах не спяшаюцца звяртаць увагу.

Уладзіслаў МІСЕВІЧ, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, артыст ансамбля "Песняры" ў 1969 — 1992 гг.:

— Прызнацца, у "Беларускіх песняроў" ідэя, як адзначыць 45-годдзе з часу ўтварэння ансамбля "Песняры", узнікла недзе з паўгода таму. Проста не хацелася казаць нейкую канкрэтыку да ўсіх узгадненняў, пошуку партнёраў (бо сёння правесці і звычайны, а не толькі юбілейны, канцэрт без спонсарскай дапамогі — практычна немагчыма), выбару пляцоўкі і ўліку ўсіх фактараў. Цяпер магу агучыць ідэю: зрабіць праграму

Чым падзяліліся іншыя артысты з тых самых "Песняроў"? Чытайце на старонцы 7.

з пашыраным музычным складам, уключыўшы ў яе сапраўды знакавыя творы "Песняроў". Сцэна? Вядома ж, спадзяёмся зладзіць дзею на галоўнай пляцоўцы краіны, што адпавядала б і ролі легендарнага ансамбля ў беларускай культуры. Вельмі хацелася б ініцыяваць маштабнае выступленне менавіта сіламі мясцовых партнёраў як у фінансавым плане, так і ў творчым: спадзяюся, з'яўленне незвычайных музычных ідэй ды асоб станецца сапраўдным здзіўленнем для глядачоў!

Увогуле, ва ўсіх адзначэннях "круглых" дат "Песняроў" заўжды стае спрэчных момантаў нават на ўзроўні — запрасілі кагосьці альбо не. Не абыходзіцца і без размоў кшталту: этычна альбо не зрабіў той ці іншы калектыв, што мае дачыненне да імені "Песняры", выбраўшы для ўдзелу ў сваім канцэрце толькі пэўных ранейшых удзельнікаў калектыву. Так, у кожнага з нас, "песняроў", ёсць свае матывы і права на асабістае стаўленне да колішніх калегаў, але ці ёсць да гэтага справа публіцы? Вядома ж, не. З іншага боку, без Мулявіна і нашай маладосці — гэта зусім іншыя ўрачыстасці, ці не так? Мяркую, сёння нерэальна абысціся толькі якімі 15 гадамі з гісторыі калектыву, падмяніўшы імі ўвесь даробак ансамбля.

45-годдзе "Песняры" святкуюць у тым годзе, калі краіна адзначыць 70-я ўгодкі вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Кожны з нас ганарыцца подзвігам народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, і 30 гадоў таму (таксама дата!) "Песняры" зрабілі праграму "Праз усю вайну". Яна — выключная, непраходная, але, лічу, недаацэнена. На жаль, "Беларускія песняры" выконвалі творы з яе толькі ў Маскве на адным-адзіным канцэрце ў тагэйшым Тэатры эстрады. Мяркую, будзе правільна, калі фрагменты выдатнай работы прагучаць і ў Мінску на юбілейным выступе.

Акцэнт тыдня

Перлінай Слуцкага краянаўчага музея стаў слуцкі пояс, набыты ў мінскага калекцыянера. Ягоны кошт — каля 90 тысяч долараў. Грошы збіралі талакою, усім горадам і раёнам, паўтара года. Далучыліся да высакароднай справы і мецэнаты з іншых гарадоў Беларусі. Частка грошай на пояс выдаткавалі са сваіх заробкаў работнікі бюджэтнай сферы. У тым ліку — і супрацоўнікі культурных устаноў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Пояс замест фрагментаў

Барыс Лазука, дырэктар Музея старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, назваў гэтую падзею аднаўленнем гістарычнай справядлівасці.

— Нарэшце стала магчымым пабачыць славыты пояс на ягонай радзіме — у горадзе, дзе яго выпкалі. Раней дзеля гэтага трэба было ехаць у сталіцу ці за мяжу... Вяртанне слуцкага пояса ў Слуцк — падзея нацыянальнага маштабу. Як надалей шукаць падобныя скарбы? Пільна сачыць за рынкам антыкварыяту! Сёння прыватныя зборы, бадай, адзіная крыніца, з якой могуць папоўніцца гістарычнымі артэфактамі дзяржаўныя зборы. І, на маю думку, у гэтай справе большую ролю мусяць адыгрываць навукоўцы — як кансультанты і эксперты, як рупліўцы дзяржаўных інтарэсаў. Наступным крокам пасля набыцця слуцкага пояса для Слуцка я бачу вяртанне на радзіму налібоцка-ўрэцкага шкла. Лепшыя ўзоры гэтай мастацкай з'явы можна пабачыць у Варшаве, Кракаве, Вільнюсе, у той час як у айчынных зборах яна прадстаўлена вельмі сціпла.

— У случан цяпер ёсць яшчэ адна падстава ганарыцца горадам, — гаворыць начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Слуцкага райвыканкама Алена Камоцкая. А дырэктар Слуцкага краянаўчага музея Наталія Серык удакладняе:

— Бадай, кожны турыст, які наведае Слуцк, хоць нешта ведае пра славыты пояс. Таму музейным работнікам часта даводзіцца чуць пытанне: ці ёсць такі пояс у нашым горадзе, у нашым музеі? А ў нас, на жаль, — толькі фрагмент. Цяпер пояс ужо экспануецца ў музеі. Ён — у спецыяльнай вітрыне, а побач з вітрынай — кніга, дзе згаданы імёны ўсіх, хто парупіўся, каб горад меў каштоўнасць, а таксама фотапаказ. Можна сказаць, што атрымалася тэматычная выстаўка. Калі прыйдзе час і з'явіцца магчымасць рабіць новую экспазіцыю, падумаем, якімі сродкамі падкрэсліць гістарычную і культурную значнасць гэтага артэфакта. Дарэчы, вопыт экспанавання слуцкіх паясоў у нашым музеі мы ўжо маем. Калі музей адкрываўся, у ім на працягу двух гадоў экспанаваліся пояс з расійскіх збораў, другім разам пояс з Расіі гасцяваў у нас пятнаццаць гадоў. Двойчы ў Слуцку былі паясы з Мінска. І, нарэшце, маем свой!

К

(Працяг. Пачатак на старонцы 1.)

— Мая пасада — дырэктар кінатэатра "Радзіма", — кажа Фёдару. — І з майго службовага гледзішча я аддаю належнае таленту і прафесіяналізму стваральнікаў маштабных кінапапалотнаў, што зроблены ў апошнія гады на "Беларусьфільме". Але не магу абмінуць непрыемны факт: масавы глядач іх практычна ігнаруе. Быў выпадак, калі на сеансе шырока разрэкламаванага фільма вытворчасці Нацыянальнай кінастудыі ў нашым кінатэатры было двое гледачоў. І адзін з іх — я. Потым, зразумела, на фільм пайшоў глядач "арганізаваны" — школьнікі, студэнты... Што б ні казалі пра

Дарэчы, на Нацыянальнай кінастудыі, куды мы звярнуліся па каментарый, нам паведамілі, што пакуль ёсць толькі вусная дамова пра супрацоўніцтва паміж арганізатарамі конкурсу і "Беларусьфільмам", а да падпісання афіцыйнага дакумента гаварыць пра што-небудзь канкрэтнае — зарана. А вось дэкан факультэта экранных мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Павел Іваноў засведчыў сваю цікавасць да творчасці кінааматараў.

— Выкладчыкі факультэта — рэжысёры, апэратары — возьмуць удзел у рабоце журы. Маём намер правесці майстар-клас

Патэнцыйныя ўдзельнікі

На пытанне, каго з палачан спадар Феактыст бачыць сярод актыўных удзельнікаў, ён назваў Аляксандра Змітраценку, сацыяльнага работніка Полацкага гарвыканкама, які ў аматарскі кінамастацтва прыйшоў ужо маючы досвед у іншых творчых галінах.

— Я скончыў музычнае вучылішча, быў сябрам літаб'яднання, пісаў вершы і апавяданні, а потым мяне зацікавіла кіно, — распавядае той. — Аднак з пэўных прычын працаваць у гэтай галіне прафесійна ў мяне не атрымалася. Таму раблю з сябрамі аматарскае кіно. Я здымаю і рэжысірую, сцэнарыі пішуць іншыя. Фільмы пастановачна-ігра-

Аматарскае кіно: ці ёсць у яго шанс стаць новым відам народнага мастацтва?

дасягненні айчыннага кінамастацтва, але кінапракат робіць план на фільмах замежных. Вось мне і падумалася, што змяніць сітуацыю на лепшае здолеюць новыя людзі, якія прыйдуць у тым ліку і з аматарскага кіно. Конкурс, які ініцыявалі я і мае калегі, дапаможа выявіць патэнцыяльных творцаў. Прыемна, што наша ідэя знайшла разуменне ў кіраўніцтва Полаччыны, што згоду супрацоўнічаць з намі далі "Беларусьфільм", Акадэмія мастацтваў, Інстытут журналістыкі БДУ. Спадзяюся, што на ўдзельнікаў конкурсу звернуць увагу тыя, хто рыхтуе кадры для беларускага кіно. У гэтым я бачу асноўны сэнс конкурсу імя Юрыя Тарыча.

Кінафестываль у малым горадзе: сваімі сіламі, але з рэспубліканскімі амбіцыямі

для тых удзельнікаў конкурсу, якія пройдуць у фінальную частку. Мяркуем прыехаць у Полацк, паказаць там нашы творчыя і вучэбныя работы, раскажаць пра факультэт. Гэта таксама будзе своеасаблівым майстар-класам. Арганізуем абмеркаванне адзначаных на конкурсе фільмаў у прафесійным коле, сіламі вядомых кінакрытыкаў і кіназнаўцаў. Маём папярэдняю прапанову пра тое, каб пераможцы конкурсу мелі бонусы пры паступленні на наш факультэт. Адзначу толькі, што сярод нашых студэнтаў ёсць тыя, хто быў адзначаны на рознага ўзроўню фестывалях аматарскага кіно.

вая, поўнаметражныя — ад 50 хвілін. Наш апошні фільм "Ігрок" пра тое, як дэградуе асоба, падуладная згубным жарсцям. Гэта стужка, як іншыя нашы работы, скіравана найперш на маладзёжную аўдыторыю. Для фестывалю рыхтуем спецыяльны праект, які будзе адпавядаць замоўленаму аргкамітэтам метражу — 20 хвілін. Ад форуму чакаем сумою з аднадумцамі. У мяне ўражанне, што такіх, як мы, заўзятараў аўтарскага кіно ў Беларусі няшмат. Прынамсі, з імі мы мала кантактуем. Нас жа ведаюць у Расіі, Польшчы, у Францыю запрашалі, але на такую паездку грошай няма. Для Полацка фестываль, канешне ж, стане святам...

Фактаграфія

Заяўкі

на ўдзел у конкурсах XXIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" да 15 сакавіка прымае Міністэрства культуры краіны па адрасе: 220004, г.Мінск, пр-т Пераможцаў, 11.

5 — 9 лютага

ў сталіцы адбудзецца XXI Міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. Удзел у ёй возьмуць выдаўцы з 26 краін свету. Сярод іншага, запланавана асобная пляцоўка для арганізацыі сустрэч з беларускімі аўтарамі.

Да 2018 года

запланавана завяршыць рэстаўрацыю Жыліцкага палацава-паркавага ансамбля ў Кіраўскім раёне Магілёўшчыны. Цяпер вядзецца трэцяя чарга рэстаўрацыі, якая ўключае аднаўленне цэнтральнага корпуса і часткі паўночнага.

"Лебядзінае возера" —

гэты спектакль паказала ў берлінскім Тэатры на Патсдамер-плац балетная трупка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра ў завяршэнне гастролей па Германіі і Аўстрыі пры падтрымцы нашага Пасольства ў ФРГ.

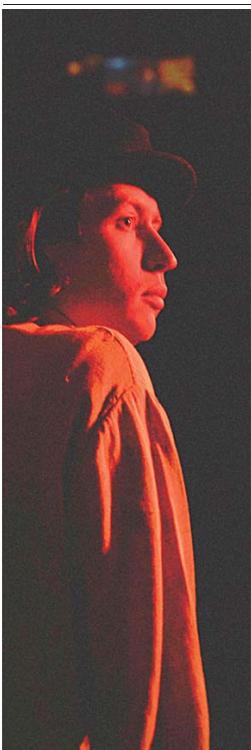
10 шэдэўраў

з фондаў у рамках святкавання 75-х угодкаў з часу заснавання Нацыянальнага мастацкага музея пакажуць ва ўстанове. Першай можна пабачыць выяву Маці Божай Адзігітрыі XVIII стагоддзя з Маладзечаншчыны.

Аўдыягід

уводзяць для наведвальнікаў чарговага айчыннага музея. Гэтым разам інавацыя прыжывецца ў Музеі архітэктуры Сафійскага сабора ў Полацку. Трэкі запісаны на беларускай, рускай і англійскай мовах.

Фотасюжэт нумара

Міколу ўвасобіў артыст Багдан Хомік.

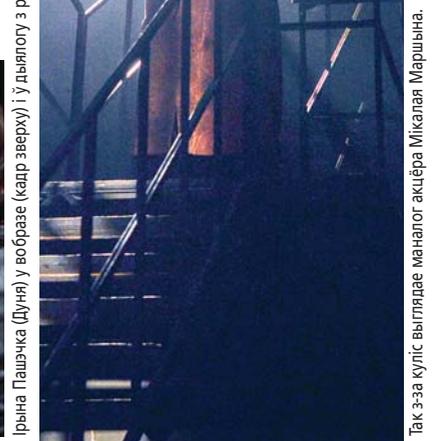
Міхайл Мятліцкі ў ролі Свідрыгайллага.

Ірына Пашчэка (Дуня) у вобразе (кадр зверху) і ў дэяроле з рэжысёрам Цімафеем Ількеўскім.

Кантрапункты

На чарговай рэпетыцыі спектакля "Злачынства і пакаранне" паводле аднайменнага рамана Фёдара Дастаеўскага ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы імя Ленінскага камсамола яго актрыса Вольга Клімук зрабіла вельмі атмасферныя здымкі сцэн з пастаноўкі і закулісся.

Так з-за куліс выглядае маналог акцёра Мікалая Маршына.

Спадара Змітраценку і ягоных калег больш ведаюць за мяжой. Хочацца спадзявацца, што Конкурс імя Юрыя Тарыча засведчыць іх запатрабаванасць на радзіме.

А партнёры?

Зрабіць фэст без дапамогі спонсараў — немагчыма. Таму слова Аляксэю Голубеву, прадстаўніку прыватнай тэлекампаніі, якая бярэ на сябе матэрыяльныя і арганізацыйныя выдаткі Конкурсу імя Юрыя Тарыча.

— Мы будзем прымаць матэрыял, рабіць ягоны адбор паводле тэхнічных крытэрыяў, рассылаць членам журы, арганізуем на сваім канале інтэрактыўнае галасаванне глядачоў. Акрамя творчага задавальнення, конкурс дае нам магчымасць пабачыць, якія сюжэты і тэмы цікавяць кінаамацараў, і зрабіць пэўныя высновы для сваёй прафесійнай дзейнасці. Да таго ж, жадаем дапамагчы кінаамацарам атрымаць кампетэнтную ацэнку іх працы ад прафесіяналаў кіно і журналістыкі. Зрэшты, мы працуем на сябе. Хтосьці з удзельнікаў конкурсу можа стаць нашым партнёрам.

Актывісты, дзяржаўныя ўстановы і камерцыйныя структуры могуць знайсці параўменне на добрай справе. А ўдзельнікамі імпрэз кшталту Конкурсу імя Юрыя Тарыча становяцца і тыя, хто мае намер зрабіць кіно сваёй прафесіяй, і тыя, для каго яно — проста захапленне, не звязанае з кар’ернымі амбіцыямі. Інакш кажучы, пачаткоўцы-адмыслоўцы і аматары.

Асабісты досвед

Падобна на тое, што гэта і пра кінаамацара Дзмітрыя Іўчанку, кіраўніка народнай кінастудыі “Летапіс” пры Талачынскім гарадскім доме культуры. Спідар Дзмітрый кажа:

— Наша народная кінастудыя ўтварылася яшчэ за савецкім часам. Яна пачалася з кінакамеры, якой здымалі культурныя мерап-

рыемствы для архіва. Гэта была чыстая дакументалістыка. Але тая справа з’яднала людзей з творчымі схільнасцямі, якім было цікава не проста фіксаваць падзеі, але рабіць нешта сваё. Напачатку, у дадатак да зразумелых матэрыяльных цяжкасцей, мы мелі і праблемы арганізацыйныя. На пасадзе кіраўніка студыі людзі не затрымліваліся. Сыходзілі, папрацаваўшы год-два. У нейкі момант узначаліць суполку было прапанавана мне. Працаваць на поўную стаўку не атрымліваецца, трымае асноўная праца электрамеханіка на Аршанскай дыстанцыі сігналізацыі і сувязі.

Сёння студыя — гэта не дзесятак амацараў кіназдымак. Калі б у нас была лепшая матэрыяльная база, мы і збіраліся б часцей, і кантактавалі б больш шчыльна. Досвед работы з кінакамерай у мяне быў яшчэ да студыі. Я здымаў для сябе сваю сям’ю, дзяцей, турысцкія паходы, прыроду. Уласна кажучы, гэтым жа я займаюся і зараз. Я не маю мэты здзіўляць глядачоў, але дакладна занатоўваю тое, што асабіста мне блізка і дорага. Яшчэ я захапляюся фатаграфіяй і маю ў Сеціве сайт, куды выкладаю краявіды.

Часам у мяне пытаюцца, ці не хацеў бы я зняць мастацкую стужку. У фільме дакументальнага зместу “Мы нашчадкі дручан”, які ў 2012 годзе атрымаў галоўны прыз Конкурсу амацарскіх краязнаўчых фільмаў у Вілейцы, задзейнічаны актёры-аматары. Але адна справа — ігрышныя эпізоды, іншая — паўнаватрасны ігрыш фільма. Сёння такі праект быў бы для нашай народнай кінастудыі непад’ёмным. Можа калі-небудзь...

Хто ведае, мо ўдзел у полацкім фэсце падагрэе творчыя амбіцыі кінаамацараў “Летапіс”, і мара пра поўнамаштабны ігрыш фільма стане рэальнасцю...

А якое меркаванне спецыяліста ў правядзенні амацарскіх кінафорумаў? **Чытайце на старонцы 6.**

Увага! Конкурс!

Палажэнне аб Рэспубліканскім конкурсе “Дзеці малююць хакей”

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Міністр інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
А.В. Праляскоўскі
10.01.2014г.

1. Конкурс “Дзеці малююць хакей” прысвечаны 78-му Чэмпіянату свету па хакеі з шайбай, які адбудзецца з 9 па 25 мая ў г.Мінск.

Арганізатар конкурсу малюнка — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь пры ўдзеле Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Федэрацыі хакея Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага цэнтра мастацкай творчасці дзяцей і моладзі, выдавецтва “Рыфтур”.

2. Мэта конкурсу малюнка: выхаванне патрыятызму, любові да сваёй Радзімы, папулярнасці ў асяродку дзяцей і падлеткаў актыўных заняткаў спортам, якія ўмацоўваюць арганізм, дапамагаюць пазбавіцца шкодных звычак, спрыяюць развіццю фізічных і маральных якасцей.

3. Узрост удзельнікаў.

Конкурс малюнка праводзіцца ў дзвюх узроставых групках:

- 1 група — дзеці 8 — 11 гадоў;
- 2 група — дзеці 12 — 16 гадоў;

У конкурсе могуць прымаць удзел вучні сярэдніх адукацыйных школ, пазашкольных устаноў выхавання і навучання, а таксама студый выяўленчага мастацтва, мастацкіх школ і школ мастацтваў.

4. Галоўная тэма конкурсу — 78-ы Чэмпіят свету па хакеі з шайбай. У гэтым чэмпіянаце прыме ўдзел 16 нацыянальных каманд: трынаццаць з Еўропы, дзве з Паўночнай Амерыкі і адна з Азіі.

Афіцыйным талісманам Чэмпіянату свету па хакеі з шайбай-2014 стаў зубр па імені Волат (з бел. — “богатырь”), які грае ў хакей (аўтар — дызайнер Віталь Арцюх).

Хакей — гэта захапляльная спартыўная гульня, якая вельмі падабаецца дзецям. У нашай краіне штогод праводзяцца спаборніцтвы “Залатая шайба” на прывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, і менавіта дзякуючы гэтаму турні-

ру дзіцячы хакей атрымаў масавае развіццё. На старт выходзяць амацарскія хакейныя каманды. “Залатая шайба” для юных беларускіх хакеістаў — гэта не толькі азартныя спаборніцтвы, цікавыя экскурсіі і памятныя прывы, але і рэальны шанс заявіць пра сябе, трапіць у спецыялізаваныя спартыўныя школы па хакеі, каб працягнуць прафесійна спартыўную дзейнасць.

5. Тэхніка мастацкіх работ. Конкурсныя працы могуць быць выкананы ў любым жанры: малюнак, жывапіс, графіка — і любымі матэрыяламі: акварэль, гуаш, алей, туш, каляровыя алоўкі, пастэль.

6. Памер работ — не больш за 50x70 см.

7. Тэрміны падачы: да 15 лютага 2014 г. (па паштовым штэмпелі).

8. Афармленне работ. Працы падаюцца без рамак з зыкеткай на адваротным баку кожнага малюнка, тлумачэнне запаўняецца абавязкова акуратна, разборлівым почыркам на беларускай або рускай мовах: указваецца назва работы, прозвішча, імя дзіцяці, яго ўзрост і хатні адрас.

Калекцыі работ ад студый, школ і іншых калектываў суправаджаюцца спісам з абавязковым указаннем прозвішча, імя, імя па бацьку кіраўніка. Ад кожнага аўтара прымаецца не больш за 2 работы, ад калектыву — не больш за 20. Рэкамендуецца правесці ў студыях, гуртках, школах папярэдні адбор.

9. Вынікі конкурсу будуць падведзены да 15 сакавіка 2014 года.

Лепшыя работы будуць прадстаўлены на выстаўцы ў час вясновых канікул у Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі (г.Мінск, вул. Кірава, 14).

Пераможцы конкурсу “Дзеці малююць хакей” вызначаюцца ў кожнай узроставай групе і ўзнагароджваюцца памятнымі Дыпламамі.

Вынік праекта: работы пераможцаў конкурсу будуць выдадзены ў мастацкіх паштоўках “Дзеці малююць хакей”.

10. Работы дасылаюцца на адрас: 220004, г.Мінск, пр-т Пераможцаў, 19а, выдавецтва “Рыфтур”, тэлефон для даведак: (017) 226-94-32.

*Конкурсныя працы аргкамітэтам вяртаюцца пры асабістым звароце.

**Аргкамітэт конкурсу мае права выкарыстоўваць працы на працягу года ў праектах некамерцыйнага характару.

Аб’ява*

Установа адукацыі

“Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- дацэнт кафедры графічнага дызайну (2);
- дацэнт кафедры касцюма і тэкстылю.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: **220012, г.Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў, тэлефон 292-77-34.**

Трэба абмеркаваць!

Апякунскія саветы ва ўстановах культуры: запатрабаваны альбо не?

Тэма стварэння апякунскіх саветаў ва ўстановах сферы культуры, што была на слыху гады два — тры таму, апошнім часам перастала быць магістральнай. Разам з тым, дакладны парадак утварэння і функцыянавання апякунскіх саветаў дазваляе займаць яго практычна любой устаноўе. Калі алгарытм дзеянняў зразумелы, то чаму выбар прафесіяналаў галіны часта схіляецца да неафіцыйнага, але замацаванага гадамі партнёрства са спонсарамі, ды не да ўпарадкаванай формы? Урэшце, ёсць і адваротныя выпадкі: Клуб-музей Чэслава Немэна ў Старых Васілішках Шчучынскага раёна паводле рашэння райвыканкама ў хуткім часе зможа займаць такі апякунскі орган. Аднак якая агульная тэндэнцыя развіцця названага кірунку дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва?

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ

Вадзім ШЧЭРБІЧ, начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

— Любая юрыдычная асоба можа сфармаваць апякунскі савет пры сваёй устаноўе, абраць яго склад і вызначыць функцыі, замацаваўшы іх нарматыўна. Неабходнасць у такім савеце вызначае кіраўнік установы. Вядома, калі ён хоча мець падтрымку, узгоднены перспектывы развіцця, — ён створыць апякунскі савет, які будзе абмяркоўваць стратэгічныя планы, вырашаць матэрыяльныя пытанні і іншае. Такая практыка досыць распаўсюджаная для нашых культурных устаноў. Лічу, што падобныя саветы патрэбны ўсім пры ўмове, што іх дзейнасць апраўдана.

Каб зразумець, патрэбны савет ці не, варта разглядаць дзейнасць установы ў дынаміцы. Бо апякунскі савет можна стварыць фармальна: ён будзе існаваць, збірацца раз на год, прагаворваць нейкія пытанні, але развіцця гэта не прынясе. А можна стварыць такі савет, што паўплывае на з’яўленне новых сур’ёзных праектаў і фінансавых інвестыцый. І толькі тады можна казаць, што ён працуе, а сабраць яго і распусціць — гэта проста.

Варта таксама разумець, што пры стварэнні падобнага органа для культурнага аб’екта трэба ўжываць розныя падыходы з улікам функцыянальных магчымасцей канкрэтнай установы. Музеі, якія змяшчаюць экспанаты сусветнага ўзроўню, і раённыя краязнаўчыя музеі прыцягваюць да сябе ўвагу адрознага кшталту.

Валерый ГЕДРОЙЦ, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета:

— Праца па стварэнні апякунскага савета для тэатра вялася: былі распрацаваны палажэнні, вызначаны склад, накіраваны дакументы ў розныя установы і арганізацыі... Аднак фармальна савета ў нас няма, але сродкі ёсць: вызначылася пэўнае кола спонсараў — арганізацый, банкаў, з якімі даўно супрацоўнічаем. Канешне, стварыць орган, адшукаць тых, хто будзе ў яго ўваходзіць, складана, бо выгады для іх не так і шмат.

Зразумела, вялікія грамадска-значныя праекты самастойнымі сіламі тэатр прафінансавана не здольны: бюджэтныя сродкі, разлічаныя на пракат бягучага рэпертуару і арганізацыю планавых пастановак, не бясконцыя. Напрыклад, той жа Калядны оперны форум: каб запрасіць пэўныя замежныя спектаклі, стварыць для трупы, аркестра, хору адпаведныя ўмовы, неабходна важкая спонсарская падтрымка. Тое ж тычыцца і прэміі, заснаванай адным з банкаў і тэатрам, якую па выніках года атрымліваюць найлепшыя артысты.

Алена БАБЕНКА, дырэктар Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея А.В. Суварова:

— Апякунскага савета ў музея няма, але ёсць сябры ўстановы і спонсары, хоць гэта не замацавана афіцыйна. Для ўстановы, канешне, стварыць такі савет было б вельмі добра, але ўнёсак членаў можа быць розным. Складана знайсці людзей, гатовых існаваць на такога кшталту кантакты, бо гэта накладвае шмат абавязкаў. Адна справа, калі ў спонсара ёсць магчымасць выбару (дапамагчы ці не) у нейкай канкрэтнай сітуацыі, а іншая — калі з’яўляецца неабходнасць рэгулярнай фінансавай і арганізацыйнай падтрымкі.

Пытанні, якія дапамог бы вырашыць апякунскі савет, шмат. Да прыкладу, экспазіцыя музея зараз ствараецца наноў, і без дапамогі — цяжка. Але найпершая праблема, на вырашэнне якой ніколі не хапае фінансавых магчымасцей, — выдавецкая дзейнасць.

Святлана ПІНЧУК, старшыня райкама прафсаюзаў работнікаў культуры Светлагорскага раёна, дырэктар Гарадскога цэнтра культуры:

— Можна казаць, што неафіцыйны апякунскі савет для рэалізацыі буйных праектаў, якія патрэбны гораду, раёну, вобласці, у нас ёсць. Да прыкладу, праводзілі на Вадохрышча фестываль, у арганізацыі якога нас падтрымалі адміністрацыя горада, мясцовыя установы і іншыя. Разам сабраліся, абмеркавалі ўсе пытанні, знайшлі сродкі і — свята адбылося. Усе падобныя актыўны рэалізуем шляхам калектывага абмеркавання паміж кіраўнікамі-калегамі. Гэта, лічу, добры прыклад супрацы і разумення надзённых праблем.

З іншага боку, хацелася б, каб у тым жа апякунскім савеце нехта выступаў у якасці мецэната, гатовага сур’ёзна падтрымаць культурную дзейнасць горада. Аднак, патрэбна чымсьці акрамя рэкламы прывабіць такога інвестара. Скажам, былі б тыя ж ільготы для членаў савета, тады б ахвотных стала значна больш. А так, вядома, патрэбны асабістыя кантакты, практыкуем таксама прыцягненне да ўдзелу кіраўнікоў буйных прадпрыемстваў, але разумеем, што ініцыятыва павінна зыходзіць ад нас.

Дзяжурны па нумары

А гледачоў чаму ўсяго на паўпартэра?

Надзея БУНЦЭВІЧ,
рэдактар аддзела
газеты "Культура"

Мінулым тыднем у сталічнай філармоніі ладзілася вечарына да 70-годдзя з дня нараджэння знакамітага беларускага мастацтвазнаўцы і этнографа Міхася Раманюка, які ўсё сваё жыццё прысвяціў збіранню, вывучэнню, рэканструкцыі народных строяў. Замест традыцыйных прамой мы ўбачылі спектакль-гімн "Вандроўнік" — нечакана паэтычны, тонкі, кранальны. І — літаральна палову партэра, не гаворачы пра пустыя бельэтаж з балконам...

Можа, не спрацавала рэклама? Але былі афішы, абвесткі па тэлебачанні, інфармацыя ў сацыяльных сетках. Прычым усё гэта — з акцэнтам на тым, што сцэнічная дзея больш нідзе і ніколі не паўторыцца. У чым жа справа? Так, сам па сабе канец студзеня — час не самы спрыяльны: у студэнтаў заканчваецца сесія, многія раз'ехаліся на канікулы. Але ж публіка — гэта не адно студэнцкая моладзь! Міжволі напрошваліся параўнанні: тая ж прэм'ера "Пана Тадэвуша" ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы не толькі збірала аншлагі (прычым чатыры дні запар, бо да трох прэм'ер трэба далучыць папярэдні грамадскі прагляд), але і выклікала небывалы розгалас.

Чаму такія параўнанні? Бо абедзве прэм'еры — тэатральныя дзеі, наўпрост звязаныя з нацыянальнай тэмай. Пры гэтым "Вандроўнік", здавалася б, павінен быў бы выклікаць куды большыя дыскусіі, абмеркаванні. Кампазітар Ларыса Сімаковіч, якая ў дадзеным выпадку выступіла найперш сцэнарыстам і рэжысёрам, што для яе далёка не ўпершыню, стварыла абсалютна нечаканую кампазіцыю. Да аўтэнтычных беларускіх спеваў надзіва натуральна дадалася музыка А.Вівальдзі ў выкананні Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі — як сімвал напярэды касмічнай вечнасці. Гліняныя збанкі-гаршэчкі ў сцэнаграфіі спалучыліся з павуціннем асацыятыўных павязяў — у выглядзе павялічаных даматканых нітак (мастак — Ірына Мазюк). У якасці артыстаў — фолк-тэатр "Госьціца", этна-суполка БДУКІМ, студэнты творчай майстэрні У.Мішчанчука (БДАМ). Усе — у нацыянальных строях з калекцыі прадпрыемства беларускіх народных рамёстваў "Скарбніца". І з нечаканымі пластычна-харэаграфічнымі ўсплэскамі, што ядналі фолк з мадэрнам. А да ўсяго — Вандроўнік і Птушка, што быццам вялі паміж сабой філасофскі дыялог, складзены з фрагментаў дзённікаў М.Раманюка, тэкстаў У.Караткевіча і самой Л.Сімаковіч.

Можа, гэты праект, заснаваны на сінтэзе мастацтваў і выкананы ў эстэтыцы сімвалізму і неаімпрэсіянізму, — не самы адметны ў творчасці Л.Сімаковіч. Бывалі ў яе і больш уражальныя! Можа, непасрэдна са спектакля ўсё ж складана, нават немагчыма было ўявіць усю тую бязмежнасць творчай спадчыны, што пакінуў нам Раманюк. А гэта безліч багатых на зборы этнаграфічных экспедыцый (між іншым, за ўласны кошт), каля паўтары сотні рэканструкцый народных строяў, касцюмы для вядучых прафесійных калектываў — Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча і Дзяржаўнага ансамбля танца, шматлікія публікацыі, ілюстрацыйныя матэрыялы, нарэшце, часопіс "Мастацтва", які ён арганізоўваў, стаў яго першым галоўным рэдактарам. Але "дадаткам" да спектакля сталі і праграма, зробленая як эсэ, і ўступнае слова сына — Дзяніса Раманюка. Шкада толькі, што не было запланаванай выстаўкі.

Дык дзе наш праславуты патрыятызм? Я ўжо не кажу, што праект, як мне ўяўлялася, павінен быў выклікаць непадробную мастацкую цікавасць — ужо самой спробай сумясціць фолк з барока і мадэрнам. Што гэта — асаблівае беларускае патрыятызму? Тое, што звязана з уласна духоўнасцю і культурай у яе глыбінным разуменні, атрымліваецца — быццам бы ўжо і не ён, не патрыятызм? Ці... гэты "незапатрабаваны" патрыятызм. А што ж цяпер наогул цікавіць гледача? Вось дзе пытанне!..

K

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркоўвайце на
facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby

Удакладненне

У № 4 за 2014 г. у артыкуле "Еўрабачанне": "пішыце лісты, вы ўсхваляваны!" першы сказ чацвёртага абзаца трэба чытаць наступным чынам: "Верагодна, што чарговага скандалу не здарылася б, каб адзін з пунктаў "Палажэння аб правядзенні Нацыянальнага адборачнага тура конкурсу песні "Еўрабачанне-2014" быў сфармуляваны больш дакладна".

Тэатр — рэч выбуханебяспечная. Так-так. У чарговы раз гэта давёў сталічны ТЮГ: днямі мастацкі савет і агульны сход вырашылі аб'явіць вотум недаверу новаму дырэктару Мікалаю Казюліну, які літаральна два месяцы таму заняў гэту пасаду — пасля смерці Юрыя Куліка. З аднаго боку, ні ў адным тэатры, пэўна, не было яшчэ "спакойнай" змены кадраў (ды і ў ТЮГу — таксама). З іншага — у чым усё ж прычына канфлікту? Няўжо толькі ў жаданні дырэктара адмовіцца ад пасады мастацкага кіраўніка, якую зараз займае рэжысёр Уладзімір Савіцкі? "К" выслухала абодва бакі канфлікту, чаго, дарэчы, чамусьці не парупіліся зрабіць іншыя СМІ, апаўчышы пра разлад у трупі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

"ТЮГ спыніўся ў сваім развіцці"

— Тэатр юнага гледача трэба рэфармаваць, — гаворыць дырэктар Мікалай КАЗЮЛІН. — Не таму, што я так хачу, а таму, што час змяніўся. Фінансаванне змяншаецца — гэта аб'ектыўны фактар. І спадзявацца на нейкі казачны цуд не даводзіцца. Заробім грошы — штосьці будзе. Не заробім — не будзе анічога. Але справа не толькі ў фінансавым рэчышчы. Трапіўшы ў тэатр, я, вядома, пачаў з агляду ўсяго рэпертуару. І прыйшоў да высновы, што ТЮГ спыніўся ў сваім развіцці. Ён не бачыць нічога па-за сваімі сценамі. Тэатр ж падлеткі — самы складаны кантынгент. І не толькі ўласна глядацкі, але і, шырэй, грамадскі. А ці ёсць у нас спектаклі, якія адлюстроўвалі б іх жыццё і іх праблемы? Фармалёна — ёсць. А на справе — тое, што сёння прапануе тэатр, ім нецікава. Гэта ці школьная праграма, але пададзена без асаблівай захапляльнасці (адпаведна, з запыняльнасцю залы працэнтаў на трыццаць), ці проста спектаклі для дарослых, на якія збіраюцца пераважна жанчыны бальзакаўскага ўзросту. І справа не толькі ў выбары п'ес, але і ў звароце да тых альбо іншых выразных сродкаў. Дзеці ўспрымаюць тэатр вачыма, яны прывучаны спяшацца, успрымаць усё з лёту, а на сцэне толькі і робяць, што гутаркі вядуць: дыялогі, маналогі — і нічога не адбываецца. Вось і зводзіць сківіцы ад пазяхання.

Яшчэ адна дэталь. За рэдкім выключэннем, спектаклі — беларускамоўныя. А колькі сярод іх уласна беларускіх твораў? Класіка, зразумела, патрэбная. Але замест таго, каб перакладаць замежныя аўтарскія казкі на беларускую (дадам, што і якасць перакладаў, і маўленне артыстаў часам не самыя дасканальныя), ці не лепш звярнуцца да беларускіх народных? Пакуль іх на афішы — увогуле ніводнай. А чаму? Не абавязкова ж ставіць іх да болю традыцыйна, "у лапцях", можна пашукаць штосьці цікавае, у тым жа жанры мюзікла, які ўсім даступны.

Так, я дзяржаўны чыноўнік. Ці, як казаў пра сябе Валерыя Анісенка, узначаліўшы Коласаўскі тэатр у Віцебску, "антыкрызісны ўпраўляючы". У мяне ёсць свае прапановы, якія дапамогуць зрушыць тэатр з месца, зрабіць яго эканамічна рэнтабельным, каб ён, прабачце, зусім не памёр. З

1-га красавіка я планую зрабіць аддзел маркетынгу і рэкламы, распрацоўкі творчых праектаў і канцэпцыі развіцця тэатра, дзе павінны працаваць шэсць чалавек. Яшчэ пяцёра — у аддзеле гасцёрльна-канцэртнай дзейнасці, міжнародных культурных сувязей і абслугоўвання гледача. Увогуле, сёння тэатру патрэбны не столькі "савет наймудрых", складзены з ушанаваных грамадствам прадстаўнікоў старэйшага пакалення, колькі мабільная экспертная група, дзе будзе шырока прадстаўлена найбольш крэатыўная частка трупы, асабліва творчая моладзь — дзёрзкая, дынамічная, лёгкая на ўздым. Выйграць мы можам толькі за кошт яркіх творчых праектаў, бо глядач галасуе рублём.

ным тэатры — 40 гадоў, за маёй спінаю — Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. І мой ідэал (у прыватнасці, Тэатра юнага гледача) — гэта вялікі, маштабны, шматпланавы тэатр, заснаваны на класічным рэпертуары для ўсіх узростаў. Ён не можа быць адно "агітбрыгадай". Асабіста я лічу, што сёння наш ТЮГ, нягледзячы на ўсе складанасці "рамонтнага перыяду", які доўжыцца ўжо пяць гадоў, — гэта трэці тэатр у краіне, пасля Вялікага і Купалаўскага. Большасць тэатральных гледачоў далучаецца да сцэнічнага мастацтва менавіта праз Тэатр юнага гледача. І нам, і ім час будзе дыктаваць усё больш складаныя задачы, далёка не толькі забяспечваючы, як некаторыя мусяць думаць.

Як сумясціць фінансы з выхаваннем?

Паслухаўшы абодва бакі, так і хочацца прыйсці ў выніку да філасофскага разважання: маўляў, і сапраўды — час усё рассудзіць. Вось толькі — калі? Пакуль жа, спусціўшыся з узнёсла-духоўных нябёсаў на зямлю з усімі яе рэаліямі, даводзіцца канстатаваць, што адказ на пытанне, вынесенае ў назву артыкула, гучыць так: гаспадар у тэатры — глядач. Дакладней, ягоны рубель, пакладзены ў касу ў абмен на квіток. Дык як жа сумясціць фінансавы складнік з выхаваннем? Як ні дзіўна, вельмі проста: толь-

Прага гігантаманіі ў анатоміі ТЮГ-аўскага канфлікту. А што ж з рэальнасцю?

Дык хто ў тэатры гаспадар?

Прыкладам для пераймання служыць для мяне Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі. Вось дзе жыццё віруе! Прэм'еры, фестывалі, гасцёры, святочныя дзеі. Праекты сыплюцца адзін за адным, дамовы падпісваюцца — ледзь не з усімі опернымі тэатрамі свету. Што ж, маштабы ў ТЮГа — іншыя. Жанры — таксама. А жаданне фантаваць ідэямі павінна быць столькі ж.

Зварніце ўвагу: ніхто не збіраецца аптымізаваць трупі тэатра. Як былі 45 артыстаў — так і застаюцца. А службы могуць і павінны змяняцца.

"Тэатр не можа быць "агітбрыгадай"

— Хочаце ведаць маё меркаванне? — пытаннем на пытанне адказаў мастацкі кіраўнік тэатра, рэжысёр Уладзімір САВІЦКІ. — Наўрад ці мне прыйсцявацца рашэнне мастацкага савета і агульнага сходу. Але вотум недаверу Мікалаю Казюліну — гэта, падкрэслію, думка ўсяго калектыву, які не менш за дырэктара дбае пра будучыню тэатра. Вядучыя артысты выказалі адназначна: так, у тэатры і сапраўды павінен быць адзін кіраўнік. Але — творца, а не адміністратар. Апошняе — гэта прыблізна тое ж самае, што падзіць вадзіцеля тралейбуса за штурвал "Боінга". Я ў драматыч-

кі праз па-мастацку прывабныя (і, пажадана, фінансавыя не асабліва накладныя) праекты. Каб было танна, але — цікава, прыцягальна, павучальна, геніяльна (спіс можна доўжыць да бясконцасці).

На сёння ж — сітуацыя ў тэатры, як у сям'і, дзе ніяк не могуць высветліць, хто галоўны: той, хто грошы прыносіць, ці хто дзяцей выхоўвае. Бо дзеляць абавязкі і ўладу, а не падзяляюць думкі адно аднаго.

Кожны з суразмоўцаў мае сваю рацыю. І ў кожнага ёсць тое, што асабіста мяне — бянтэжыць. Пры ўсёй ініцыятыўнасці новага дырэктара — ці хопіць у яго смеласці не толькі прытрымлівацца сваіх уласных меркаванняў, але і давяраць мастацкаму густу, прыслухоўвацца да заўваг тых жа тэатральных крытыкаў, якія куды больш пабачылі спектакляў, твораў і кіраўнікоў? А вось цяперашняму мастацкаму кіраўніку не перашкодзілі б канкрэтныя прапановы, які жыць тэатру надалей, каб працігваць фінансавы і творчы. Як ні дзіўна, але адчула я і тое, што яднае гэтых непрымірмых, здавалася б, праціўнікаў — прага да гігантаманіі. І ў аднаго і ў другога перад вачыма — прывід Вялікага тэатра. Дык, можа, і сапраўды хай з'яднаюць памкненні? Вось толькі слова "вялікі" хацелася б перакладаць на рускую мову не як "большой", маючы на ўвазе памеры амбіцый апанентаў, а як "великий" — ва ўсіх сэнсах слова.

K

Эканоміка сферы

Патрэбы — бязмежныя, рэсурсы — абмежаваныя

Апошнім часам у абмеркаваннях культурных падзей усё часцей гучыць арганізацыйна-эканамічны аспект. Гэта заўважна і па публікацыях «К». Арэнда, кошты, рэнтабельнасць, рацыянальнасць, аптымальныя цэны, платныя паслугі... Усё гэта тычыцца любой праявы творчай дзейнасці. Так, культура перастала ўспрымацца як выключна затратная сфера, што знаходзіцца пад апекай у дзяржавы. З'явілася больш складаная мадэль фінансавання, дзе спалучаюцца дзяржаўныя патокі, уласныя даходы арганізацый, устаноў і прадпрыемстваў культуры, а таксама — прыватная ці спонсарская падтрымка. Разам з тым дзяржаўна-прыватнае партнёрства развіваецца вельмі марудна. Між тым, менавіта такая форма — найбольш прадуктыўная ў развіцці ўсіх кірункаў культурнай дзейнасці.

працоўка новых крытэрыяў для ацэнкі якасці такіх паслуг. Патрэбы новыя статыстыка, паказчыкі і індикатары, якія характарызавалі б не толькі асобныя віды эканамічнай дзейнасці, але і ўсю сферу ў цэлым.

Неаспрэчным з'яўляецца тое, што сённяшняя культура — гэта сфера паслуг і неад'емная частка крэатыўных індустрыяў. Аднак пытанні, звязаныя з вядзеннем гаспадарання, вырашаць трэба кваліфікавана. Каб быць дырэктарам клуба, тэатра, школы мастацтваў, мала мець мастацкую адукацыю. Сучасны кіраўнік — менеджер, эканаміст, юрыст, а не толькі музыкант, мастак, харэограф... Яму трэба пастаянна асвойваць новыя нарматыўныя дакументы, вырашаць кадравыя і гаспадарчыя пытанні, валодаць напісаннем бізнес-планаў развіцця ўстановаў...

Цікавым тут уяўляецца вопыт Расіі, дзе ў творчых ВНУ пры падрыхтоўцы кіраўнікоў, менеджэраў і кадравыя складываюцца.

рафічнай сітуацыі, кадравыя складываюцца... Мо тады прыняцце рашэнняў не было б запозненым?

Варта зазначыць, на жаль, што за апошнія дзесяцігоддзі ў краіне не праходзілі канферэнцыі, «круглыя сталы», якія былі б прысвечаны тэмам культурнай эканомікі. Па эканоміцы культуры практычна няма артыкулаў у айчыннай навуковай літаратуры. Часцей можна прачытаць замежных аўтараў, але шляхі развіцця сферы культуры ў нас адрозніваюцца.

Вельмі важныя пытанні, якія з'яўляюцца вытокамі шматлікіх праблем: сістэма падрыхтоўкі спецыялістаў, работа саміх устаноў, арганізацыйная сістэма сферы... Гэтую тэму варта абмеркаваць асобна.

У матэрыялах «К» шматлікія вострыя пытанні пазначаных праблем разглядаюцца пастаянна, але, у выніку, адбываецца паглыбленне ў самі гэтыя праблемы, а не ў іх рашэнні. Так, газета канстатуе факт. Але намно-

На маю думку...

Дыялог без крытыканства

Аляксандр ЦЯРЭШЧАНКА,
урач-нейрахірург, вядучы блока «Пра вечнае» праграмы «Ды@блог» (Беларусь 3) і праграмы «Урачэбныя тайны» (Беларусь 1)

Мінулы год для культуры Беларусі быў удалым, як мінімум, таму, што на нашым тэлебачанні з'явілася «трэцяя кнопка». Эканамічныя ўмовы не зусім спрыялі пашырэнню вяшчання, стварэнню новых каналаў. Але знайшліся энтузіясты, і справа была зроблена. І я лічу гэта немалым дасягненнем.

Не збіраюся абмяркоўваць фармат і «насычанасць» новага канала. Гаворка — пра тую тэматыку, якую мне па першым часе даручылі распрацоўваць. На мой погляд, вельмі цікавая тэма для інтэрактыўных стасункаў з глядачамі, ад якіх праз вядомы беларускі партал і атрымліваем тыя пытанні, што хвалююць кожнага.

Чаму я пагадзіўся стаць вядучым? Лічу, што ўрачы (людзі, што змагаюцца за фізічнае і маральнае здароўе нацыі) — неабякавыя да культуры: многія выпускнікі Медыцынскага ўніверсітэта разбіраюцца ў культуры не горш за яе дзеячаў і лепш за пэўных студэнтаў-гуманітарыяў. Для мяне ў свой час гэта было нечаканым адкрыццём. Моладзь наогул — менш чытае, не надта разбіраецца ў кіно і тэатры, а Інтэрнэт ніяк не спрыяе інтэлектуальнаму развіццю юнакоў і дзяўчат. Урачы ж падтрымліваюць культуру на ўзроўні з'явы, на ўзроўні рэальнага жыцця...

Наш канал дае магчымасць выказацца інтэлігенцыі, тым людзям, што кроўна зацікаўлены ў стварэнні і развіцці «культурнага слоя», якога нам, як падаецца, хранічна не стае. Толькі адзін прыклад у доказ маіх меркаванняў: у нас ёсць аўтары, што пішуць песні для расійскай эстрады, песні цудоўныя, а вось на Беларусі яны — людзі абсалютна невядомыя. І мы ніяк не ўдзельнічаем у абмеркаванні гэтых працаў... Кепска ці добра, але «культурны слой» развіваецца. І «трэцяя кнопка» тут павінна адыграць сваю важную ролю. Пэўны дыялог, мяркую, ужо наладжаны. Праект «Ды@блог», як вы ведаеце, утрымлівае некалькі блокаў, і апрача «Пра вечнае» гутарка вядзецца таксама пра мову, літаратуру, пра прыгожае.

Спраба наладжвання такога дыялога — крок наперад. Раскатурхаць грамадскую ўвагу — найпершая задача тэлевізійнага праекта, які прапануе ўдзельніку і глядачу не крытыканскі падыход да сённяшняй сітуацыі, а канструктыўныя прапановы па ўдасканаленні супольнасці, што паважае і цэніць інтэлект, праявы якога — бязмежныя...

Спраба наладжвання дыялога — крок наперад. Раскатурхаць грамадскую ўвагу — найпершая задача тэлевізійнага праекта, які прапануе ўдзельніку і глядачу не крытыканскі падыход да сённяшняй сітуацыі, а канструктыўныя прапановы па ўдасканаленні супольнасці, што паважае і цэніць інтэлект, праявы якога — бязмежныя...

Дык вось, «культурны слой» ствараюць не два і не тры чалавекі. Ягоная якасць залежыць ад сумеснага суперажывання тысяч людзей з вёсак і гарадоў нашай краіны. Пішыце нам пра перспектывы тэмы!

Сённяшняя культура — рэвалюцыйная па сваёй сутнасці. Ці з яе дапамогай перабудуемся і будзем жыць доўга ды шчасліва, ці знікнем знянацку ад злоўжывання алкаголем і півам. Тайна жыцця павінна быць адкрыта кожнаму без выключэння і менавіта праз прызму культуры сузірання, разваг, спажывання, руху, узаемаадносін. Гэта на сёння, спадарства, — рэч ключавая. Таму і пагадзіўся весці перадачу. Таму і чакаю ад тэлевізійнага глядача неабякавасці і суперажывання. Урэшце, свой свет мы павінны ствараць самі. Многія гэтак пакуль не вераць. Дарэмна! Між тым, для пустых разваг, «як добра жывецца ў Швейцарыі ці Германіі», проста няма часу. Дзеці і ўнукі не даруюць.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby)

Увага!

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце «Культура» звяртайцеся

па тэлефоне **+375 17 286 07 97**
і па тэлефоне/факсе **+375 17 334 57 41**
альбо на электронны адрас **kultura@tut.by!**

Пачым культурны прадукт?

Алена РЫБЧЫНСКАЯ,
харэограф, выкладчык, старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь

Эканамічнаму аспекту культуры, яго вывучэнню надаецца ў краіне недастатковая ўвага. А паняцце «эканоміка культуры» ўведзена яшчэ ў мінулым стагоддзі. Ужо тады стала зразумелым, што высокае мастацтва, народная творчасць, адукацыя ў сферы культуры не могуць развівацца стыхійна, бо строга падпарадкоўваюцца эканамічным законам. Мне вельмі падабаецца азначэнне (напэўна, яго прыдумалі творчыя людзі): «Эканоміка ёсць мастацтва задавальняць бязмежныя чалавечыя патрэбы пры дапамозе абмежаваных рэсурсаў».

Рынкавыя ўмовы прымусжаюць культуру пераўтварацца ў прадмет продажу, развіваць рынкі свайго прадукту. І тут важна разумець, што ў культуры ёсць паслуга, а што — культурны прадукт. Час патрабуе дэтальнага аналізу попыту і прапановы культурных паслуг. Не менш неадкладным падаецца рас-

раў і прадзюсараў уведзены абавязковы прадмет «эканоміка культуры». Хочацца верыць, што ў Інстытуце культуры Беларусі эканамічна-прававы аддзел будзе існаваць не фармальна, а з упорам на аналітыку менавіта эканомікі культуры. Так, для гэтага патрэбны кваліфікаваны спецыялісты. Узнікае неабходнасць пастаяннай вучобы для кіраўнікоў арганізацый культуры па эканамічных пытаннях, скарачваных на спецыфіку галіны.

Цяпер ідзе аптымізацыя ўстаноў культуры. На мой погляд, гэта неабходны працэс, магчыма, мы нават некалькі спазніліся з яго своечасовым правядзеннем. Для больш эфектыўнага выніку, безумоўна, належала б мець поўны аналіз развіцця ўстаноў культуры, уключаючы іх фінансавыя магчымасці, матэрыяльна-тэхнічную ўзброенасць хаця б за апошнія пяць гадоў, а таксама — стан дэмаг-

га цяжэй прымусіць (а мо наогул абавязаць) чыноўніка, кіраўніка ўстановаў рэагаваць на крытычную публікацыю, прымаць канструктыўныя рашэнні і быць у адказе за іх.

Для развіцця творчага патэнцыялу чалавека ў нас многае ўжо зроблена, дзяржава падтрымлівае неабякавых таленавітых людзей. А вось над удасканаленнем культурнага менеджменту варта сур'ёзна працаваць, і без эканамічнага аналізу тут не абыйсціся. Яшчэ ў 2010 годзе тагачасны міністр культуры Павел Латушка звяртаў увагу на тое, што «адным з недахопаў нашай дзейнасці з'яўляецца адсутнасць адпаведнай прагнозна-аналітычнай работы ў сферы культуры, якая давала б магчымасць аналізаваць сітуацыю ў культуры, рабіць параўнальны аналіз, карыстацца інфармацыяй нашых суседзяў і выпрацоўваць прапановы па далейшым развіцці галіны».

Як ні парадаксальна прагучыць пад час усеагульнай аптымізацыі, але стварэнне Цэнтра даследаванняў эканомікі культуры не проста неабходна, а жыццёва важна для будучыні нашай культуры, а значыць і жыцця краіны.

Якія артыкулы чытачы каментуюць у сацыяльных сетках?

“Чаму беларусы не цікавяцца культурным кантэнтам у Інтэрнэце?”
№ 51 — 2013

Алесь:
“Проста пераважная большасць беларусаў — гэта “жоўтыя” карыстальнікі. А “жоўтыя” карыстальнікі цікавяцца выключна жоўтай інфармацыяй. За 20 гадоў вырасла пакаленне, ідэал якога — Макс Корж. Гэта для іх і культура, і мастацтва, і балет, і архітэктура... Пішыце пра яго, і ад наведвальнікаў не будзе адбою...”

“Пра людскасць, любоў і каханне”
№ 48 — 2013

ЕІ:
“Як важна пра гэта гаварыць з дзецьмі ў школе! Але ўжо няма каму... На класных гадзінах іх лаюць за паводзіны, аб'яўляюць збор грошай на дзверы, кветкі...”

“Цэгла з Юрскага перыяду танней за замежную”
№ 51 — 2013

Ales Susha:
“Паглядзім на прыкладзе Навагрудскага замка, што выйдзе. Абы горш не зрабіць. Ёсць спадзяванні, што выйдзе няблага”.

“Для каго рэальнасць?”
№ 2 — 2014

Ales Susha:
“Вы іх бюджэты ведаеце?.. У муніцыпальных бібліятэках Масквы (не ў нацыянальных, федэральных, навуковых, школьных ці якіх іншых, а ў звычайных некалькіх публічных) толькі на стварэнне візуальнай канцэпцыі (ідэі тыпавага мастацкага афармлення) у 2013 г. было запланавана патраціць 2,3 мільёна расійскіх рублёў. А на само афармленне...”

Зіновій Марголін — наш знакаміты тэатральны мастак, які займае славу ў Расіі. Калі-нікала, у тым ліку — з нагоды прэм'ер, у стварэнні якіх ён заняты (апошня — “Пан Тадэвуш” купалаўцаў), наведвае радзіму. Днямі ён быў госцем нашай рэдакцыі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

— На вашу думку, ці ёсць у сусветнай сцэнаграфіі што-небудзь такое, чаго немагчыма ўявіць у сцэнаграфіі беларускай?

— Калі весці гаворку пра тэхналагічны аспект, дык у Беларусі ёсць усё. Можа чагосьці ў абласных тэатрах не стае. Найперш жа — бюджэту. Але, па меншай меры, два сталічныя тэатры — Вялікі ды Купалаўскі — у тэхналагічным сэнсе “ўзброеныя да зубоў”. Дэфіцыт заўжды ў іншым — у творчых ідэях. Калі ж ідэі ёсць — яны рэалізуюцца.

— Адкуль жа ідэям узяцца?

— З галавы. Галоўнае, каб не было ўнутранага ізаляцыянізму.

— Гэта калі мы нешта не ўспрымаем, бо яно не наша?

— Калі мы не хочам ведаць, што робіцца наўкол. Маўляў, усё гэта кепска — мы ж ведаем лепей! Гэта ўнутраны стан. Звонку ніхто не забараняе, чалавек сам сябе ізалюе ад свету. Інтэрнэт зрабіў свабодным кожнага чалавека, які ў любой кропцы зямнога шара можа атрымаць якую заўгодна інфармацыю. Сам я 99 працэнтаў інфармацыі маю з Інтэрнэту. У мяне папросту няма ні сіл, ні магчымасцей ездзіць па свеце і ўсё, што мне цікава, глядзець. Калі ты разумееш, што з'яўляешся часткай нейкай глабальнай з'явы, сусветнага працэсу, дык гэта дае табе мажлівасць успрымаць усё наўкол і вучыцца. Да гэтага я заклікаю ўсіх, хто мае дачыненне да тэатра. Увогуле — да мастацтва.

Так, ёсць беларуская сцэнаграфія, якая адрозніваецца, у прыватнасці, і ад расійскай, і ад літоўскай, якія я някепска ведаю. І яна ў сусветным працэсе не страчанае звязно і не адасобленае. Пры тым, што ў нас свая спецыфіка, нацыянальная самабытнасць. Яе трэба захаваць, але і ўзаемаўплываў баяцца не варта. Мы можам нешта дадаць у сусветны працэс.

Зноў скажу, што тэхналогія ў сцэнаграфіі — справа дзясятая, і гэта — не праблема. Паверце, назва-

Хуткасць тэатра

ная сфера — не касмічная галіна, дзе пры адсутнасці нейкай шрубы нічога не паляціць.

— Вы разглядаеце засваенне сусветнага вопыту як абавязковую ўмову развіцця нацыянальнай школы?

— Так. Гэта прынцыпова. Без абмену вопытам сёння ў свеце ніхто плённа працаваць не можа. Да прыкладу, у галіне сцэнаграфіі дзейнічае сістэма майстар-класаў. Гаворка ідзе пра адмысловаў, якія ездзяць па ўсім свеце. Можа, нават не пра перадачу вопыту гаворка ідзе, а пра іншае бачанне звыклых рэчаў. Гэта вельмі цікава: пабачыць сваё праз чужое. Гаворка не ідзе пра капіраванне, падладжанне. Проста свой погляд узбагачаецца чужымі назіраннямі.

— Аднак гісторыя мастацтва ведае творцаў, якія дзеля захавання ўнутранай гармоніі, інакш кажучы — сваёй унікальнасці, свядома абмяжоўвалі вонкавыя ўплывы...

— Універсальнасць свету можа і не ўсім даспадобы, але гэта факт, які не абмінеш. Яна ў побыце: што ў Лондане, што ў Парыжы, што ў Вільнюсе ты сустрэнеш супермаркеты, крамы з аднымі і тымі ж назвамі.

Інфармацыйныя камунікацыі — таксама ўніверсальныя. Праз усё гэта фарміруецца так званая сеткавае мысленне. Але ніхто ніколі не прымусяць мяне правесці лінію не так, як я яе адчуваю. Мастак — гэта ўвогуле чалавек, які робіць тое, што яму падабаецца. Калі ён робіць нешта іншае, дык губляе прафесіяналізм... Асабіста я магу сысці з праекта, калі ён мяне не задавальняе.

Нягледзячы на глабалізацыю, у сцэнаграфіі існуюць нацыянальныя школы. Ёсць выразная англійская сцэнаграфія, нямецкая. Ці ёсць амерыканская — гэта пытанне. Я мяркую, што яе няма. Расійская зараз у няўцямным стане. Там зараз нейкі пераходны перыяд, станаўленне і спроба знайсці сябе ў гэтай прасторы. Што датычыць Прыбалтыкі, дык як былі літоўскі тэатр брэндавым, так і застаўся. Я гэта магу сведчыць, бо часта там бываю.

А вось нацыянальнай школы оперы не існуе. Спевакі — так. Яны прадстаўляюць тую ці іншую школу, але і яны па ўсім свеце ездзяць. У тэатрах вялікіх гарадоў — набор спектакляў толькі міжнародны. У гэтай сферы няма нацыянальных школ, хіба што ёсць нацыянальная опера як жанр. А так — на парыз-

Зіновій Марголін: абмен вопытам vs нацыянальны стыль

скіх афішах тыя ж прозвішчы, што і ў Лондане, Нью-Ёрку, Берліне. Рэпертуар славытых тэатраў фарміруюць, пераязджаючы з краіны ў краіну, знакамітыя інтэнданты оперных дамоў. Гэта прафесія ўжо стала міжнароднай. Але, зразумела, у Парыжы даводзіцца рабіць тое, што пасуе Парыжу. І ў іншых гарадах — таксама аналагічны прынцып.

Іншая справа — тэатр драматычны. Ён звязаны з зямлёй, з гісторыяй, з каранямі. І праз гэта драматычны тэатр — нацыянальны. І ягоная сцэнаграфія — таксама нацыянальная. Прынамсі, мусіць быць нацыянальнай... А вось як яно насамрэч, і якія ў гэтай галіне крытэрыі нацыяналь-

нага — пытанне адкрывае. Творы Яўгена Чамадурава можна лічыць праявай беларускага стылю. Між тым, гэты мастак нарадзіўся ў Расіі, там жа прафесійную адукацыю атрымаў, працаваў у Сярэдняй Азіі, Маскве, Аргенціне, Румыніі. Касмапалітычны чыннік выяўлены ў творчасці гэтага народнага мастака Беларусі даволі выразна. Барыс Герлаван родам з Украіны, вучыўся спачатку ў Малдове, потым у Беларусі. У тэатры ён шмат да чаго даходзіў сваім розумам, але здолёў запоўніць сабою, лічы, усю прастору беларускай сцэнаграфіі. Доўгі час у яго папросту не было канкурэнтаў. Стылістыку Герлавана сёння я бачу шмат у якіх мастакоў, якія прайшлі ягоную школу. Фактычна, створаны ім стыль і лічыцца ў Беларусі нацыянальным.

А вось прыклад з расійскай рэчаіснасці. Літоўскі рэжысёр Рымас Тумінас сем гадоў працуе ў Маскве, узначальвае тэатр Вахтангава, дзе робіць абсалютна літоўскі тэатр. На сто працэнтаў літоўскі, паводле ўсіх чыннікаў! Расійскія акцёры, праўда, мастак — літовец. Ягоныя пастановкі выклікаюць захапленне, якое немагчыма ўявіць. Зараз гэта самы запатрабаваны тэатр у Маскве! Спачатку не прызнавалі, а цяпер — на руках носяць. Якой нацыянальнасці згаданая з'ява? Пэўная дэнацыяналізацыя драматычнага тэатра адбылася вельмі імкліва ў апошнія гады. Звязана гэта, на маю думку, з павелічэннем хуткасці абмену інфармацыяй. Я адчуваю гэта на сабе. Я вучыўся ў тыя гады, калі інфармацыя распаўсюджвалася вельмі марудна. Мы жылі ў даволі моцнай ізаляцыі, а цяпер, седзячы на лецішчы, праз Інтэрнэт маю сувязь з усім светам. І гэта адбываецца на маёй рабоце!

— Але вам як чалавеку з Беларусі ўсё ж арыентавацца ў нашых рэаліях, у тым ліку — культурных, праццей чым замежніку?

— Я ведаю гледача, для якога працую, ведаю гісторыю краіны і яе рэаліі. Там, дзе замежніку патрэбны тлумачэнні — мне ўсё зразумела. Я не губляю сувязі з Беларуссю і беларускім тэатрам. Дарэчы, у тым ліку дзякуючы і Суветнаму павуцінню. Маё разуменне краіны, так бы мовіць, аб'ёмнае. Таму нават устаноўкі дадзенага спектакля ў дадзеным тэатры мне цалкам зразумелыя.

Я гэта да таго, што ёсць сувязь з канкрэтным месцам, і яна даволі моцная. Ды ўсё ж не такая, як была трыццаць гадоў таму...

Тэндэнцыі

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 1 — 3.)

Погляд эксперта

Аляксандр Мартынюк, каардынатар праекта “Cinema perpetuum mobile” ў Беларусі, таксама мае прафесію, далёкую ад кінатворчасці, але кіно стала часткай ягонага жыцця. Ён неабякава да сённяшняга стану беларускага кінематографа і ягоных перспектыв:

— На маю думку, у сённяшнім кінематографе падзел на прафесійную дзейнасць і аматарства — чыста ўмоўны. Мяжа ёсць, але яна размытая. Гэта як паэзія. Калі яна ў наяўнасці, дык не мае значэння, з'яўляецца аўтар вершаў сябрам Саюза пісьменнікаў ці не.

Зразумела, маштабны праект можна здзейсніць толькі на паўна-вартаснай кінастудыі. Але моцная вытворчая база — яшчэ не гарант з'яўлення твора мастацтва. Скажу больш: прафесійны асяродак (прычым не толькі ў кінематографе) часта бывае кансерватыўным, неразваротлівым і занатады прагматычным. Таму людзі, якія да ўсяго дайшлі сваім розумам і робяць кіно не дзеля заробку, а, як кажучы, для душы, могуць быць грамадзце цікавейшымі за дыпламаваных спецы-

Кінафестываль у малым горадзе:

Аматарскае кіно: ці ёсць у яго шанс стаць новым відам народнага мастацтва?

ялістаў. Ёсць, аднак, мінімальны ўзровень тэхнічных ведаў, без якога зрабіць у кінематографе нешта прыстойнае не выпадае. На ім фактычна не прадстаўлена беларуская глыбінка. Толькі сталіца і вялікія гарады. Мы, шчыра кажучы, маем кепскае ўяўленне пра творчы патэнцыял рэгіёнаў, але з радасцю віталі б аўтараў з іх.

сваімі сіламі, але з рэспубліканскімі амбіцыямі

Замест рэзюмэ

Мы звыкла лічым народным мастацтвам ткацтва, разьбярства, ганчарства, кавальства, з'яўленне і развіццё якіх было абумоўлена самадастатковасцю натуральнай гаспадаркі. Між тым, сёння вёска страціла сваё класічнае аблічча і ўяўляе ў эканамічным, культурным і ментальным сэнсах працяг горада. У гэтых умовах традыцыйная культура захоўваецца дзякуючы намаганням энтузіястаў, якія бачаць у ёй апірышча нацыянальнай тоеснасці, і падтрымцы дзяржавы, для якой этна — турыстычны брэнд.

Разам з тым, ва ўрбанізаваным асяродку “народнай творчасцю” сталі з'явы, якія, здаецца, зусім нядаўна патрабавалі спецыяльнай адукацыі і сур'ёзнага тэхнічнага забеспячэння. Гэта, у прыватнасці, мастацкая фатаграфія і аматарскае кіно. Сюды варта дадаць аздобу прыватнай прасторы, для якой “ак-

ном у свет” з'яўляецца камп'ютар, падключаны да Сеціва, — каб можна было выкладаць на ўласны сайт узоры сваёй творчасці. І насамрэч, смартфонны ёсць нават у дзяцей, а смартфонамі можна здымаць відэа. Ды і дарагая фота- і відэатэхніка ў руках нікога не здзіўляе.

...Мой старэйшы брат у дзяцінстве з фанеры лобзікам карункі выпільваў, я — акварэлю націорморты ў мастацкай школе маляваў, у маіх дзяцей ёсць камп'ютар... У шэрагу краін, геаграфічна ад нас недалёкіх, асновы кінамастацтва можна засвоіць ужо ў сярэднім школьным узросце. Мяркую, што Беларусь не можа застацца ўбаку ад гэтай тэндэнцыі. Таму згаданым вышэй кінафэсты, якія сваім зместам нагадваюць імпрэзы кшталту “Мы шукаем таленты!” і “Фабрыка зорак”, не павінны быць па-за ўвагай дасведчаных прафесіяналаў.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Леанід ТЫШКО,
заслужаны артыст
Рэспублікі Беларусь,
артыст ансамбля
“Песняры”
ў 1969 — 1982 гг.:

— Для адказу на, як вы адзначылі, простае пытанне скарыстаю вашы ж словы “крыўдна” і “сорамна”. Сапраўды, маючы магчымасць выказаць свой асабісты пункт гледжання, вымушаны прызнаць, што ёсць рэчы для мяне, ад якіх крыўдна і сорамна. І, мяркую, не толькі мне.

Па-першае, ад таго, як ужо шмат гадоў бязлітасна і няправедна шкамутаецца наша добрае імя. І, падавалася б, няхай: зарабляць грошы ўсім неабходна, — ды выглядае гэта, мякка кажучы, непрыстойна, да таго ж і прафесіяналізм многіх з цяперашніх так званых “Песняроў” пакаідае жадаць лепшага. Па-другое, недарэчныя з’яўленні былых удзельнікаў ансамбля ў розных расійскіх ток-шоу, якія часцяком да музыкі і адносін не маюць, і, разам з тым, навязлівае выкарыстанне песні “Вологда”, што мае дачыненне да калектыву вельмі ўмоўнае...

І пра галоўнае. Адзначыць 45-годдзе “Песняроў” варта, канешне ж, годна. Верагодна, у выглядзе вялікага канцэрта, складзенага з найлепшых песень ансамбля і, далібог, нарэшце без “Вологды”. У фая Палаца Рэспублікі пажадана размясціць выстаўку здымкаў. І, вядома ж, ролю сваю адыгрывае праца са СМІ, якія маглі б падрабязна і аб’ектыўна адлюстроўваць асноўныя вехі гэтай, без залішняй сарамлівасці, з’явы ў беларускай культуры.

P.S.

*Я еще объявлюсь, прилечу
на большом самолете,
И, сливаясь с потоком, шагну
на Проспект «Песняров».
Ничего, что еще не назвали,
потом назовёте,
Время — мудрый судья, как
заметил один остро слов.*

Валянцін БАДЗЬЯРАЎ,
артыст ансамбля
“Песняры” ў 1970 — 1972,
1974 — 1975 гг.:

— Наогул, пачатак існавання ансамбля не абавязкова мусіць адлічвацца ад даты заснавання калектыву на паперы. Той жа Конкурс артыстаў эстрады, пасля якога пачаўся сапраўдны ўзлёт “Песняроў”, прыпадае на 1970-ы. Таму з поўным правам і 45-годдзе калектыву можна адзначыць і налета, у 2015-м. З іншага боку, “Песняры”, па сутнасці, сфарміраваліся яшчэ за пару гадоў да 1 верасня 1969-га, калі афіцыйна былі ўтвораны. Я ж, быў час, супрацоўнічаў яшчэ з “Лявонамі”...

Урэшце, радуе, што дату памятаюць і, калі ўзнікае такое пытанне, жадаюць адзначыць афіцыйна. Наконт маштабу ўрачыстасцей, прызначна, мне складана меркаваць. Важна ды этычна апраўдана на такія мерапрыемствы запрасіць музыкантаў — заснавальнікаў калектыву, тых, хто пачынаў яшчэ ў “Лявонах”. І тым больш, калі яны (і я сярод іх) працягваюць жыццё ў прафесіі. На тым этапе Мулявін здолеў сабраць унікальны калектыў: без гэтых таленавітых музыкантаў, без сяброў — Яшкіна, Тышко, Місевича — не ўгадалася б легендарныя “Песняры” і Мулявін як выбітны творца, якога мы цяпер ведаем. Хто б пазней ні прыходзіў у калектыў, няхай і самыя выдатныя ды заслужаныя музыканты, яны абавязаны славай усё ж такі першапраходцам.

Таму, мне падаецца, дата гэтая належыць найперш тым артыстам, што пачыналі поруч з Мулявіным гісторыю “Песняроў”: названья мной Тышко і Місевич, я сам, крыху пазней

прыйшлі Барткевіч, Кашапараў, затым Нікалаеў. Лічу, варта даць магчымасць усім разам выступіць на адной сцэне побач з тымі “песнярамі”, што таксама зрабілі значны ўнёсак у славу калектыву пазней. А якія песні прагучаць — вырашыцца ў час рэпетыцыі. Урэшце, гэта найхутчэй акажуцца нашы першыя работы. Той жа Улад Місевич і цяпер называе дэбютны альбом — лепшым, я ж, хоць і не цалкам пагаджаюся, але прызваю: ён шмат у чым мае рацыю. Мяркую, той жа думкі прытрымліваюцца і прыхільнікі калектыву.

Я, нібыта сёння, бачу першыя рэпетыцыі, рэакцыю залы, усё, што датычыць таго перыяду “Песняроў”, бо для нас гэта — важная частка жыцця. А вось прыгадваючы 40-годдзе ансамбля, якое ладзіла ў Мінску тэлебачанне, адзначу, што галоўны акцэнт быў перанесены на назву “Песняры”, а ўдзельнікі першых складаў калектыву апынуліся пастолькі-паколькі. Тады мне гэта разанула вуха, і я заўважыў, маўляў, у каго ж юбілей: у нас ці ў вас, маладыя артысты? Наогул, не магу вітаць сітуацыі, калі нашым іменем карыстаюцца асобы, што не маюць да яго дачынення. Ці магчыма такое ў дачыненні да “The Beatles”, “Chicago”, “Blood, Sweat & Tears”, “Abba”? Ані!

фуліным, да прыкладу, падрыхтавана надзвычай поўнае атэнцыйнае выданне спадчыны ансамбля. Матэрыялу там на 20 дыскаў — 276 песень, дзве рок-оперы “вычышчаных”, з якасным мастарынкам. Я б хацеў, каб прыбытак ад гэтага праекта, аўтарскія адлічэнні ішлі спадчынікам Мулявіна. Ды як вырашыць усе пытанні, датычныя аўтарскіх правоў? Ды і наш глядач пакрысе сыходзіць, і ці будзе спадчына “Песняроў” патрэбная наступным пакаленням? Ізноў абудзецца тое, пра што кажуць у сферы культуры і мастацтва ці не штодня: няма пераемнасці... Можна, таму і наракаюць, што ў Беларусі няма шоу-бізнесу, паколькі няма ў нашай творчай прасторы па розных прычынах многіх “песняроў”. Атрымліваецца, няма і планкі, на якую патрэбна раўняцца. Гэта ж — ідэалогія, гэта — культура!.. А ў суседніх краінах моладзь пасля канцэртаў пытаецца: хто вы, адкуль? У нас няма такіх выканаўцаў!

Вельмі хочацца, дадам напрыканцы, каб ацанілі і цанілі сёння тых, хто пачынаў, тых, хто ствараў імя “Песняроў” у першыя дзесяці гадоў славы ансамбля. А нас засталася не так і шмат: Місевич, Тышко, Кашапараў, Барткевіч, вялікі ўклад унёс і

тамі ў творчасці, закладзенымі нашым настаўнікам Мулявіным, якіх прытрымліваюся і цяпер.

Як на адным з тэлеэфіраў выказаўся Лёня Тышко, маўляў, цяпер тыя, хто насіў у свой час апаратуру, — таксама, аказваецца, “Песняры”! Такого ніколі не было, і з гэтым патрэбна нешта рабіць! А каб лічыцца “песняром”, раней патрэбна было прайсці праз унутранае сіта: “касячак” збіраўся і вырашаў, ці даваць яшчэ шанс навічку выявіцца, хай сабе ён адпрацаваў на той момант нават пару гадоў. Цяпер жа і колішнія мулявінскія студыйцы лічаць сябе “песнярамі”, хаця ад іх больш чакалі, чым атрымалі. Урэшце, цяпер з дзвюма-трыма песнямі можна ездзіць па клубах, а мы ж рвалі звязкі ў палацах спорту, на стадыёнах цягам трох-чатырох канцэртаў на дзень. А прыгадайце гісторыю “The Beatles”: хоць склад калектыву на пачатковым этапе змяняўся, ніхто з тых асоб не прэтэндуе сёння на статус “аднаго з “бітлоў”. Засмучае мяне, скажам так, паблажлівае стаўленне некаторых колішніх калег да гісторыі ансамбля і зніжэння лідарскай ролі Уладзіміра Мулявіна, што, урэшце, не замінае ім актыўна выступаць і зарабляць гэтай гісторыяй і рэпертуарам.

яны, як і дзяржаўны ансамбль, будзь рабіць свае праграмы. Але, калі мы кажам менавіта пра гэтую дату, мае значэнне форма падачы: на сцэне маюць быць тыя, хто пачынаў гэтую справу, шмат гадоў аддаў ёй...

Уладзімір ТКАЧЭНКА,
заслужаны артыст
Рэспублікі Беларусь,
артыст ансамбля
“Песняры”
ў 1977 — 1985 гг.:

— Сёння ўмовы на музычным рынку дыкуюць грошы, матэрыяльны адносіны. Каб не гэты аспект, дык ніхто б не прымушаў сябе граць тое, што ўсё роўна гучыць горш, чым у арыгінале. Адпаведна, для тых жа калектываў, што з рознымі дадаткамі носяць імя “Песняры”, засталіся, збольшага, забавляльныя рэчы, з якіх і складаюцца іх канцэртныя праграмы. Яны падаюцца лягчэй ды і грошай прыносяць больш. З нашым ансамблем у гэтым плане ўсё дастаткова складана, паколькі меліся ў 1970 — 1980-я і вясельныя песні, што былі дастадобы публіцы, і сур’ёзныя, якія таксама глядач прымаў.

Мяркую, нешта спецыяльна выконваць сёння з нагоды тых жа 45 гадоў з часу заснавання “Песняроў”

ЯК “НЕ ЗАБЫЦЦА ПЕСНІ ТОЙ ДАЎНЯЕ ВЯСНЫ”

І ГОДНА АДЗНАЧЫЦЬ 45-ГОДДЗЕ “ПЕСНЯРОЎ”

Леанід БАРТКЕВІЧ,
заслужаны артыст
Рэспублікі Беларусь,
саліст ансамбля
“Песняры” ў 1970 — 1980,
1999 — 2003 гг.:

— Я лічу, да 45-годдзя варта ладзіць вялікі канцэрт, што падтрымалі б фінансава дзяржаўныя інстытуцыі, а рэжысёрам я прапанаваў бы прызначыць Ігара Кузняцова, які рабіў пяць гадоў таму чатырохчасткавы марафон “Залатая калекцыя “Песняроў” тэлеканала АНТ у Палацы Рэспублікі. Ён здолеў сабраць у чатырох асобных канцэртах на гэтай сцэне столькі артыстаў ансамбля розных гадоў з улікам няпростых стасункаў паміж імі, чаго ніколі нікому раней не ўдавалася. Пры наўнасці фінансавання можна смела рабіць адно, а то і больш выступленняў, калі публіцы гэта будзе цікава (у апошнім я не сумняваюся). Раней калектывы, што маюць дачыненне да традыцый мулявінскіх “Песняроў”, адзначалі папярэднія юбілей легендарнага ансамбля хіба толькі сваімі сіламі ў Расіі, Украіне.

Урэшце, я даўно кажу пра неабходнасць стварэння ў Мінску адмысловай прасторы “Песняроў” — своеасаблівага мулявінскага цэнтра з гатэлем, канцэртнай залай, усёй адпаведнай інфраструктурай. І там магло б знайсціся месца сталай творчай, педагогічнай, прадзюсарскай працы для ўдзельнікаў ансамбля розных гадоў, бо мы, многія з артыстаў таго самага ансамбля, сёння апынаемся па-за прасторай увагі ў Беларусі. А ў Расіі, Украіне попыт на канцэртны надзвычайны... Наогул, за апошнія дзесяцігоддзе, на маю думку, беларуская публіка паспела забыцца, што ж такое імёны і галасы артыстаў калектыву Мулявіна.

Яшчэ адно важнае пытанне — выпуск анталогіі “Песняроў”. У нас з гукарэжысёрам Аляксандрам Сай-

Уладзімір Ткачэнка, што прыйшоў пазней... І ведаеце, не было ў нас тады нават часу даведацца пра сваё месца ў музычнай індустрыі: гастролі, чатыры канцэртны ў дзень, праца над песнямі — карацей, імчалі наперад пад кіраўніцтвам Мулявіна... Прызнацца, я толькі нядаўна даведаўся з кнігі Валерыя Ярушына, лідара гурта “Арыэль”, што цягам многіх гадоў у савецкіх хіт-парадах наш ансамбль займаў першы радок...

Анатоль КАШАПАРАЎ,
заслужаны артыст
Рэспублікі Беларусь,
саліст ансамбля “Песняры”
ў 1972 — 1989 гг.:

— “Песняры” менавіта “зала-тога складу” найбольш маюць права на тое, каб адзначаць 45-годдзе ансамбля. Справа ў тым, што цяперашнія калектывы з гэтым словам у назве пакуль не стварылі знакавых твораў. Лічу, што варта звярнуць увагу публікі менавіта на тых, хто поруч з Уладзімірам Мулявіным рабіў славу “Песняроў”. А людзям тыя песні патрэбныя, у чым я перакананы праз самыя шчырыя праявы памяці пра Мулявіна: бачыў, як прыходзілі пакласці кветкі на магілу Артыста ў дзень яго нараджэння.

Але мяне непакоіць тое, як спыніць паразітызм на назве “Песняры”! Па сутнасці, сёння ўсё звялі да імені, а людзей, якія стваралі яго, нібыта і няма. Колькі тых пост-“песняроўскіх” калектываў існуе цяпер?.. Так, нехта заслугоўвае такога наймення, але збольшага... Проста няма словаў! І я не разумею, чаму напрацаванае намі дзесяцігоддзямі цяпер так бязлітасна эксплуатаецца выпадковымі людзьмі і ў нас, і ў Расіі. Гэта датычыцца і “іміджу”, і рэпертуару: ну навошта пець горш, калі ёсць эталон? Зараз нейкія іншыя каноны, кажаце, дык акрэсліце іх мне, бо не магу іх уявіць! Наогул, я чалавек з прынцыпамі ды прыярытэ-

“Песняры” былі з’явай у культуры: я не лічу, што падобныя калектывы, што становяцца адным цэлым, збіраюцца і раз на дзясятка гадоў! А роля лідара тут вельмі істотная. Да ўсяго, “Песняры”, даруйце, — не ансамбль танца, каб быць безаблічным. Берагчы патрэбна, паўтаруся, пачынальнікаў калектыву, што сёння з намі. Бо пакуль чалавек побач, пра яго і не памятаюць, а пасля смерці, у выпадку з творцамі — нярэдка заўчаснай, пачынаюць казаць, маўляў, гэта ж велічыня! Так было з Валерыем Яшкіным, Ігарам Паліводам — найталенавітым удзельнікам ансамбля і проста Асобамі...

Валерый ДАЙНЭКА,
заслужаны артыст
Рэспублікі Беларусь,
саліст ансамбля “Песняры”
ў 1976 — 1992 гг.:

— Любая праява ўвагі да ансамбля, нават пасійны ўдзел у тым, што будзе адбывацца з нагоды 45-годдзя, — ужо будзе выдатна. Іншая справа, які пасыл будзе закладвацца і які рэзананс застанецца пасля адзначэння круглай даты. Так, “Беларускія песняры” задумалі зрабіць вялікую праграму з вядомым беларускім калектывам. Падобная практыка шырока выкарыстоўваецца на Захадзе расійскімі артыстамі. Пяць гадоў таму былі падыходы да ідзі з малым камерным складам на канцэрце ў Мінску, у іншых гарадах (мы выслялі ноты мясцовым артыстам для сумеснага выступлення пад час нашых гастролей). Хацелася б зладзіць выступленне на вялікай сцэне. Вядома, для рэалізацыі задуманага патрэбны немалыя грошы.

Што ж да іншых, мяркую, да гэтага юбілея з дзеючых артыстаў легендарнага ансамбля, якія і цяпер выступаюць з “песняроўскай” праграмай, маюць права адносіць сябе менавіта да 45-годдзя Леанід Барткевіч і Анатоль Кашапараў. Упэўнены,

не варта, паколькі ўсё, што гучыць цяпер, атрымліваецца горш. Нават каб сёння і выканалі лепш, дык гэтыя рэчы трэба параўноўваць са зробленым 45 гадоў таму: калі тады ўзровень быў найвышэйшым, дык цяпер, пры ўмове творчага прагрэсу, мае быць яшчэ лепш. А так не атрымліваецца ні ў аднаго з ансамблей, якія існуюць цяпер. Па гэтай прычыне ідэя з сумесным выкананнем тых ці іншых твораў мне не вельмі падабаецца.

Яшчэ адзін аспект. Тая моладзь, што цяпер выступае пад шматлікімі варыяцыямі з іменем “Песняроў” у назве, і наогул ніколі не чула ансамбль “жыўцом”. Адпаведна, яны арыентуюцца на рэдкія запісы, зробленыя ў свой час на Усесаюзнай фірме “Мелодыя”, а гэтага рабіць нельга. “Песняры” ў разы аказваліся лепшымі на канцэртах, чым на тых пласцінках, што пісаліся ў абмежаваны час і на скорую руку, даючы магчымасць, хутчэй, нешта пакінуць на памяць, чым адлюстравачь рэальны матэрыял тых гадоў.

Таму для колішніх артыстаў ансамбля, мяркую, прымальнай формай была б сусрэча, а вось для публікі... Аднак і новы калектыў з музыкантаў, што дажылі да сёння, штучна ствараць наўрад ці ўдасца: людзі змяняюцца, многія заняты, але адну якую-небудзь музычную кампазіцыю-папуры альбо песню супольна выканаць можна. Мо жартоўную, а мо і сур’ёзную. Вось, калісьці ж, пасля “Белавежскай пушчы”, Аляксандр Дзямешка выходзіў і казаў, зніжаючы “градус” сур’ёзнасці: “Кар-!”

Рабіць юбілейны канцэрт на новым матэрыяле? Таксама наўрад ці дасягнеш плёну, бо на некалькі парадкаў слабішэй гэты матэрыял за колішні даробак ансамбля. А калі нейкую імпрэзу прысвячаць адмыслова Уладзіміру Мулявіну, дык надта шмат выпадковых людзей аказваецца вакол гэтага імені...

Мастыхін

Споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння Паўла Васільевіча Масленікава, народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны, вядомага жывапісца, сцэнографі, мастацтвазнаўцы і педагога, грамадскага дзеяча, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны. З нагоды юбілею ў Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка карцін майстра і некаторых яго вучняў. У экспазіцыі — больш за 50 твораў Паўла Масленікава. Усе яны, нават маленькія эцюды, у асноўным, уяўляюць родную беларускую прыроду, якая для Масленікава заўсёды была крыніцай натхнення і жывога характа. Шмат прадстаўлена твораў, што напісаны ў замежжы.

П. Масленікаў. "Мінск". 1964 г.

"Мастацтва — гэта метафара..."

Барыс КРЭПАК

Яго радзіма — Магілёўшчына, таму не выпадкова, што сёння, 1 лютага, у Магілёўскім абласным мастацкім музеі, які носіць яго імя, адбываецца вернісаж твораў жывапісца, а таксама прэзентацыя манаграфіі Веры Пракапцовай "Павел Масленікаў. Партрэт мастака ў люстэрку часу", канверта з маркай і фільма, прысвечаных Паўлу Васільевічу. У Мінску 7 лютага дата будзе таксама адзначана. А што да вучняў маэстра, дык у яго іх было некалькі дзясяткаў, сярод якіх і тыя, хто сёння прадстаўляе "залаты зрэз" беларускага мастацтва габелена.

...Памятаю светлую майстэрню Паўла Васільевіча на вуліцы Сурганава, 44, дзе я пабываў у пачатку 1994-га, калі мастак адзначаў са сваімі калегамі, сябрамі і роднымі 80-годдзе. Здаецца — пасля вернісажу яго вялікай юбілейнай выстаўкі, якая праходзіла ў Палацы мастацтва. Усё было весела, шумна, цудоўна. Павел Васільевіч, чалавек вельмі харызматычны, бескампрамісны,

часам нястрымнай энергетыкі і ў той жа час — добры і ветлівы, гасцей любіў заўсёды і нават мог пад добрую чарку праспяваць "Вечерний звон" ці "Гори, гори, моя звезда...". У тым жа годзе ён атрымаў і ганаровае званне "Народнага мастака", у Магілёўскім абласным мастацкім музеі адкрылася яшчэ адна яго буйная персанальная выстаўка, пасля якой мастак падарыў установе каля 140 (!) сваіх твораў. А ўжо пасля смерці творцы Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь музею было прысвоена імя П.В. Масленікава. Праз некалькі гадоў на Магілёўшчыне адбыўся і Міжнародны пленэр па жывапісе ў гонар славутага мастака пад назвай "Вобраз Радзімы ў выяўленчым мастацтве", што паспеў стаць традыцыяй.

Я заўжды здзіўляўся, як Павел Васільевіч умудраўся знаходзіць час, каб адначасова і паспяхова займацца жывапісам, педагогічнай работай у тэатральна-мастацкім інстытуце (ад дацэнта кафедры інтэр'ера і загадчыка кафедры мастацкага афармлення тканін і мадэлявання вырабаў лёгкай прамысловасці — да рэктара), грамадскай дзейнасцю ў Саюзе мастакоў і Мастацкім фондзе БССР; і мастацкай крытыкай, гісторыяй мастацтва. Яго першая значная манаграфія "Беларускі савецкі тэматычны жывапіс", таксама главы ў шматтомных "Гісторыі мастацтва народаў СССР" і "Гісторыі беларускага мастацтва" ў многім вызначылі галоўныя кірункі беларускага мастацтвазнаўства 1960 — пачатку 1990-х. А яшчэ ён амаль 18 гадоў, уключаючы дава-

енны перыяд, у якасці сцэнографі і мастака-пастаноўчыка прысвяціў Вялікаму тэатру оперы і балета. Старшае пакаленне тэатраманія можа, напрыклад, успомніць аформленыя ім спектаклі "Міхась Падгорны" Я.Цікоцкага, "Страшны двор" С.Манюшкі, "Яснае світанне" А.Туранкова, "Бярдэрка" Л.Мінкуса, "Чырвоны мак" Р.Гліера, "Джаконда" А.Панк'елі... Я не бачыў гэтых рэч, але затое помню мастацкі фільм 1950-х "Несцерка", эскізы касцюмаў для аскога рабіў менавіта Павел Васільевіч.

Так, галоўнай творчай рысай мастака заўсёды была шматграннасць, пра што я і напісаў у 1974 годзе ў артыкуле для часопіса "Беларусь" (№ 2).

Выстаўка

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі паказваюць работы педагогаў кафедры фатаграфіі Мастацкага ўніверсітэта ў Познані ў рамках выстаўкі "Бачнае — Невымоўнае".

Праект

У Нацыянальным гістарычным музеі распачалася выстаўка выпускнікоў 1984 года Мастацкага вучылішча імя І.Ахрэмчыка "Парнат 84-116". Пра канцэпцыю праекта і лёсы выпускнікоў таго класа — у наступных нумарах "К".

Фестываль

Віцебская студыя сучаснага танца "Паралелі" прадставіць мініяцюру "Захавальнікі" ў харэаграфіі Настасі Махавай на фестывалі "PlastForma-2014" у Мінску.

Мастыхін

У залах гомельскай Карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі адбылася цікавая выстаўка жывапісца Аляксандра Касцючэнка.

Барыс КРЭПАК

Выстаўка стала не толькі дэманстрацыяй сталасці 55-гадовага жывапісца, але і пэўным вынікам складаных, арыгінальных, часам супярэчлівых вобразна-пластычных пошукаў. Пошукаў, не запазычаных з сусветнай "рэпрадукцыйна-альбомнай" спадчыны, а асабіста перажытых.

Праз выстаўку чырвонай ніткай праходзіць тэма беларускай зямлі, пачынаючы з карцін "Светлы вечар", "Белая рака", "Зіма" і заканчваючы амаль эпічным спеўным палатном "Край азёрны". Вельмі пранікнёныя і рамантычныя рэчы, а яго рамантыка — светлая і чыстая надзея. А побач — складаныя коле-

Свае фарбы быцця

А. Касцючэнка. "Зіма".

ры кампазіцыі, пабудаваных на кантрастах чырвоных, блакітных, фіялетава-аранжавых, жоўтых, зялёных, белых тонаў і адценняў. Плюс — аб'яўленыя формы, часам напоўненыя геаметрычнымі канструкцыямі і вобразнымі метафарамі ("Успаміны пра Юравічы", "Далёкае і блізкае"). Гледзячы на лепшыя творы Касцючэнка, хочацца разважаць пра энс жыцця, кахаць і верыць у новыя адкрыцці і адчуванні. Неабавязкова кудысьці клікаць. Можна проста спяваць. Радавацца, але абавязкова — жыць "тут і зараз".

Памятаю, у 2012-м у Палацы мастацтва прайшла выстаўка "Мастакі Гомельшчыны", дзе я ўпершыню пабачыў палотны Касцючэнка, сярод якіх — "Сланечнікі" і "Краявід". І падумаў: які таленавіты жывапісец працягвае традыцыі цудоўнай гомельскай школы жывапісу. А яе ў розныя часы ўпрыгожылі такія імёны, як Г.Ніскі і Б.Звінаградскі, Д.Алейнік і М.Казакевіч, Р.Ландарскі і В.Дзенісенка... І — не памыліўся.

Вясна як

У Палацы мастацтва адбылася персанальная выстаўка твораў Галіны Крываблоцкай, прымеркаваная да юбілею мастацкі. Экспазіцыя лагічна дапаўняла праект "БЕЛАРТДЭ-КО-2013", наколькі мастацка належыць да тых майстроў, чыя творчасць паўплывала на фарміраванне ўласна беларускай школы ткацтва, увасобіла трансфармацыю народнай традыцыі ў прафесійны досвед.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Важную ролю ў творчасці Галіны Крываблоцкай, у стануленні яе як асобы з выразнай

Тэатральная плошча

Насамрэч, праблемы ў спектаклі — іншыя. Сам зварот да твора — прынамсі, мастацкі подзвіг. Бо трансфармацыя аб'ёмнай вершаванай паэмы ў драматычны спектакль — справа нялёгкая. Мастацкі кіраўнік тэатра, рэжысёр Мікалай Пінігін неаднойчы параўноўваў твор Адама Міцкевіча з “Яўгенам Анегіным” А.Пушкіна. Шмат сцэнічных версій, дададзім, звездаў і “Фаўст” Ё.Гётэ. У такіх выпадках перад творцамі заўсёды стаяла праблема выбару: ад чаго адмовіцца, што пакінуць і як прыставаць да новых жанравых умоў? Тут не можа быць адной-адзінай версіі — гэтак жа, як і ў перакладах паэмы з польскай. Таму цяперашні спектакль я разглядала б як спробу ўпершыню ўвесці твор у тэатральны ўжытак Беларусі. Калі гэта адбылося, неўзабаве могуць з'явіцца іншыя сцэнічныя версіі — і гэта добра!

Праўда, сам Мікалай Пінігін нават са сцэны ў час прэм'еры падкрэсліў асветніцкі характар пастаноўкі і заклікаў гледачоў прачытаць паэму. Але ж ці ў гэтым прызначэнне тэатра? На спектаклі я ніяк не магла пазбавіцца адчування, што гляджу не самую ўдалую оперную пастаноўку: фронтальныя мізансцэны, “хор” (у дадзеным выпадку — проста дзеючыя асобы) разведзены направа-налева і пастаўлены ў адзін шэраг. Хіба балетных нумароў на баяванні не стае, ды ўвогуле з “масоўкай” штосьці надта нягуста, з-за чаго сцэна часта выглядае пустой. Не хапала і “сціслага лібрэта”, бо тыя, хто папярэдне не чытаў паэму, доўга не маглі зразумець, што ўсё ж такі адбываецца і пра што, уласна кажучы, увесь спектакль.

Апошняе пытанне засталася без адказу і пасля прагляду. Што ні кажыце, а П.Чайкоўскаму, хаця яго і раскрытыкавалі ў свой час, было прасцей: ён пакінуў у “Яўгене Анегіне” толькі каханне, адмовіўшыся і ад грунтоўнай “энцыклапедыі” рускага жыцця, і ад абмеркавання праблемы “лішняга чалавека”. У спектаклі “Пан Тадэвуш” на першы план выйшлі пытанні патрыятызму і гістарычнай праўды. Таму дадаліся пралог з постацю-помнікам А.Міцкевічу, эпілог з вяртаннем разбітых войскаў шляхты, якая, паверыўшы ў вызваленчую місію Напалеона, выступіла на яго баку ў вайне 1812 года. Разам з тым, усё багацце красамоўных дэталей шляхецкага побыту, якія і надаюць паэме поліпластовую змястоўнасць, у спектаклі не адлюстравана. Таму калі надта апантана верыць у заяўленае асветніцтва пастаноўкі, дык можна прыйсці да смешнай высновы, быццам “званы абед” тагачаснай шляхты замест некалькіх змен страў складаўся з... адзінага кубка віна.

Бадай, ніводная з апошніх тэатральных пастановак не мела такога грамадскага розгаласу, як прэм'ера “Пана Тадэвуша” ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. Толькі не трэба кліць, што галоўнай стратай спектакля сталіся перадпрэм'ерныя жарсці з элементамі сцэнаграфіі, шырока абмеркаваныя ды адкаментаваныя ў Сеціве (наадварот, гэтую акалічнасць можна нават лічыць дадатковым піяр-ходам, бо ўвагу да спектакля пачалі выказаць і тыя, хто ніколі тэатрам не цікавіўся).

Надзея БУНЦЭВІЧ

Без адкрыцця Амерыкі...

Сцэна са спектакля. / Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

У спектаклі шмат сцэн, дзе нічога не адбываецца, героі толькі “размовы размаўляюць” (інсцэніроўка Сяргея Кавалёва). Такі прынцыповы зварот да прыёму “гаворачых галоў” (пры тым, што ад М.Пінігіна заўсёды чакаеш яркіх тэатралізавана-пластычных асацыяцый, а не “пераказу тэксту”), пэўна, патрабуе яшчэ большай выверанасці кожнай інтанацыі і руху, каб зачароўвала ўжо сама прастата найвысokaй класікі. Хапае і спрэчнага: у эстэтычных параметрах “класічнай” традыцыянасці раз-пораз урываюцца іранічна-парадыяльныя ноткі, у якіх без цяжкасці чытаюцца “спасылкі” на лялечна-батлейкавыя ўрэзкі ў мінулых

пастаноўках рэжысёра: маўляў, почырк Пінігіна? Сярод акцёрскіх работ можна знайсці шмат удалых момантаў. Сярод іх праніклівая шчырасць Валянціны Гарцуевай (Дзяўчына-эмігрантка), пластычная зменлівасць і шматграннасць Святланы Анікей (Таліэна), польскі акцэнт Рамана Падаякі (Граф), удумліваць Сяргея Жураўля (Ксёндз Робак), мазурка Міхаіла Зуя (Маёр Плут). Але яны застаюцца асобнымі бліскаўкамі, не складаючыся ў агульную мазаіку. Сапраўдныя рэжысёрскія знаходкі (а тая ж сцэна рэкруцкага набору пакідае вельмі моцную зарубку ў памяці) таксама застаюцца адасобленымі, хаця і звязаны з астатнім дзеяннем прастатой

пластычнага рашэння: падышоў-павярнуўся-сышоў. Ператварэнне Міцкевіча-“збранзавелага помніка” ў юнага Тадэвуша таксама не бяспрэчнае, бо прыём “зрывання масак” звычайна звязаны з развенчаннем персанажа, а не з яго бялоўнай настальгіяй па мінулым. Так што галоўнай дзеючай асобай спектакля, якая чым далей, тым больш пачынае жыць сваім жыццём (рухаецца па сцэне, утрымлівае кіна, відэапраекцыі, азорваецца ледзь не касмічным святлом), становіцца белая брама — сімвал не беларускай, польскай ці літоўскай, а ўсёй так званай літвінскай культуры, якая склалася ў Вялікім Княстве Літоўскім і яднала яго тэрыторыю ажно ці не да XX стагоддзя. Тэрмін “літвін-

ская культура” яшчэ толькі ўводзіцца ў навуковую практыку, але ў яго неабходнасці няма сумневу, бо ён ахоплівае, па сутнасці, такую ж зніклую з'яву, як праславутая Атлантыда, і растлумачвае многія гістарычныя працэсы. А “камп'ютарныя гульні”, што на нашых вачах ператвараюць палац у руіны, толькі ўзмацняюць ролю сцэнаграфіі Зіновія Марголіна.

Кампазітар Андрэй Зубрыч, з якім рэжысёр супрацоўнічае апошнім часам, стварае то эмацыйны, то ілюстрацыйны фон, а не раскрывае сутнасць той ці іншай сцэны і ўсяго спектакля на ўзроўні фонасферы, як гэта ўмее рабіць той жа Уладзімір Кур'ян. Таму музыка, якая ў ранейшых працах тандэма “Пінігін — Марголін” складала трэці бок непарушнага трыкутніка, гэтым разам ператвараецца ў гэтка “неабавязковы” дадатак. Выключэннем становіцца хіба згаданы “рэкруцкі набор”, аздоблены народнымі спевамі-галашэннем. А граюць жывцом (дзій тое часткова!) музыканты толькі ў фінале. Такая цікавая дэталёвая паэма, як карчмар-яўрэй, які грае на цымбалах, выкладаецца быццам бы незаўважна, хаця роля Карчмара Янкеля (Вячаслаў Паўлюць) “прапісана” і ў праграмцы, і на сцэне.

У выніку, каб ацаніць майстэрства А.Міцкевіча, давядзецца і сапраўды, як раіў Мікалай Пінігін, звярнуцца да літаратурнага арыгінала, хай і ў перакладзе. Але вось парадокс! Прапанаваны купалаўцамі “пераклад” на тэатральную мову не выклікае пакуль такога жадання. І не дадае патрыятычных пачуццяў. Наадварот, часам правярае іх на трываласць. Бо да канца спектакля, дзе расстаўляюцца многія кропкі над “і”, даседзець камусьці было складана. Нават тым, хто адхапіў-такі дэфіцытны квіток на прэм'еру. Быццам у адказ на такую рэакцыю, працягласць новай пастаноўкі абмежавана на сайце тэатра дзвюма гадзінамі, хаця насамрэч ён доўжыцца ўсё тры.

Можа, адыграўшы ўсе рэпетыцыі, прагонь, грамадскі прагляд і тры прэм'ерныя паказы запар, артысты і самі пастаноўшчыкі здолеюць зірнуць на праробленую працу свежымі вокамі — і тэмпарытм спектакля крыху зрушыцца? Зусім не за кошт “скарагаворкі” для тэксту, а, наадварот, за кошт яшчэ большага акцёрскага паглыблення ў матэрыял, можа, некаторых купюр — на карысць большай мастацкасці дзеі, а не проста дэманстравання “адкрыцця Амерыкі”: ну, сварыліся шляхцічы паміж сабой, замак ды дзяўчат падзяліць не маглі, а потым — памірыліся-з'ядналіся. Дзеля высокай мэты — каб вярнуць колішнюю веліч сваёй Радзімы.

К

стан души

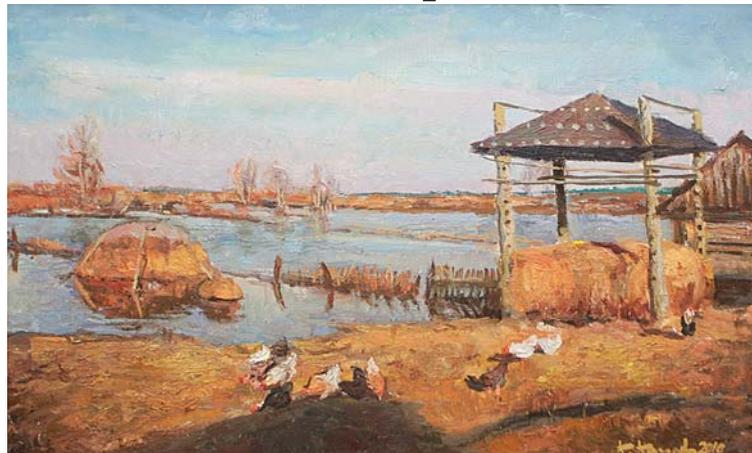

Фрагмент экспазіцыі твораў Галіны Крываблочкинай.

грамадзянскай пазіцыяй адыграла сацыяльная тэматыка. У 1980—1990-х гадах у яе габеленах знайшлі адлюстраванне Вялікай Айчыннай вайны, Чарнобыльская катастрофа, паўстанне 1863 года ды іншыя лёсавызначальныя для Беларусі падзеі. Сёння на змену гістарычнаму асветніцтву і грамадскім актуаліям у яе творчасць прыйшлі філасафічнасць ды засяроджанасць на пазачасавых з'явах і паняццях. Выстаўка мае назву “У пошуках вясны”. Мастачка разумее пад вясной не толькі пару года і стан прыроды, але найперш — стан души, які не залежыць ні ад узросту, ні ад надвор'я за акном. Вясна — гэта тое, што непазбежна будзе пасля зімы, гэта вечнае адраджэнне. Вясна — гэта калі ўсё наперадзе. Мяркуючы па творчасці Галіны Крываблочкинай, гэты стан для яе самой — натуральны.

К

Не толькі краявід...

Адна з выставаўных работ Кастуся Качана.

Гродзенская арт-галерэя “Крыга” сабрала творы майстра пейзажаў і націюрмортаў ураджэнца Навагрудчыны Кастуся Качана, які прадставіў свае “Фарбы жыцця”.

Па словах майстра, ён доўга выбіраў гродзенскую галерэю для экспазіцыі. У выніку — прадставіў тут работы за апошнія некалькі гадоў. Кастусь Качан кажа, што большую частку яго твораў можна ўбачыць у галерэі, што знаходзіцца ў цэнтры Навагрудка.

**Сяргей АПАНОВІЧ
Гродна**

Пра культуру Гродзеншчыны ў праектах і фінансах чытайце на старонках 10 — 11.

...Пра спагадлівасць жыхароў Гродна ходзяць легенды. У тым, што так яно і на самай справе, пераканаўся сам. Шукаючы патрэбны дом, я звярнуўся па дапамогу да работніка камунальнай службы, які ачышчаў тратуар ад снегу. Мужчына сярэдніх гадоў не толькі паказаў мне патрэбны кірунак, але асабіста праводзіў да будынка, размешчанага ад нас, як аказалася... метрах у дзесяці... Магчыма, папрасі я распавесці пра эканоміку культуры абласнога горада, ён з задавальненнем акрэсліў бы, як ідуць справы ў гэтым пытанні... Словам, я выправіўся па запланаваным маршруце.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — Гродна — Мінск

Галерыст гучыць горда!

Нагадаю вам пра тое, што ж шукаў у Гродне, які стаў наступным пасля Віцебска, Брэста і Магілёва абласным цэнтрам, дзе высвятляў, як і на што выдаткоўваюцца бюджэты сродкі ўстановам культуры, а таксама — якім чынам гэтыя ўстановы здабываюць пазабюджэтыя сродкі на сваё існаванне. Цікавіла мяне і тое, чым могуць пахваліцца прыватнікі, якія займаюцца культурным асветніцтвам і, адпаведна, зарабляюць грошай на ім. Да апошніх я, перш за ўсё, і скіраваўся.

...У гандлёва-выставачнай галерэі "Крыга" на сценах былі развешаны пейзажы Кастуся Качана. Кажуць, што работы майстра набываюць не толькі сапраўдныя знаўцы творчасці мастака, але і дзяржаўныя структуры — у якасці падарункаў. Дырэктар установы Марыя Мацко ў гутарцы са мной адразу зазначыла: "Грашовое пытанне, вядома ж, важнае ва ўсіх сферах, і ёсць людзі, якія выключна скрозь праславу тую прызму "купі-прадай" расцэньваюць дзейнасць галерэі "Крыга". Так, мы зарабляем, прадаючы творы мастацтва, але ж гэта — наша праца! Прафесія галерыста нічым не горшая за іншыя, і яна прыносіць карысць грамадству, скажам, праз арганізацыю тых жа выставак мастакоў".

Праўда, Марыя Мацко шкадуе, што ў арт-галерэі практычна не выстаўляецца маладое пакаленне беларускіх мастакоў. Чаму? Бо жываціцы не ўпэўнены, што, выдаткаваўшы сілы на арганізацыю сваіх выставак, яны змогуць атрымаць ад іх жадааную фінансавую аддачу.

Дзіўна, падумалася мне, хутчэй менавіта моладзь і павінна быць больш схільнай да "дзвіжухі", чым умудронныя Уладзімір Цэслер або Алесь Ксяндзоў, якія ладзяць раз-пораз у "Крызе" дэманстрацыі-продажы сваіх работ. Дарэчы, выстаўляюцца творы і на сайце галерэі, дзе можна іх як след разгледзець ды прыцініцца.

Ну а тым, хто ўпэўнены, што за кошт твораў галерэйшчыца Мацко жыруе, паведамлю, што "выхад у нуль" для яе — норма прадпрымальніцкай дзейнасці, якая дазваляе плаціць падаткі, выдаткі за камунальныя паслугі, за працу работнікаў. А заробленыя гро-

У Гродне — пра новы музей, слана, органы, праекты філармоніі ды асцярожнасць бізнесменаў

шы — акрамя як у сямейны бюджэт — тут жа ідуць у справу: на выстаўкі, рэкламную друкаваную прадукцыю і невялікую колькасць каталогаў да імпрэз. Сувенірамі і просценькімі буклетами "Крыга" не гандлюе, бо Марыя Мацко не хоча, каб яе галерэя ператварылася ў краму... А марыць яна аб праекце наступным: запрасіць мастакоў з розных краін, з якімі галерэя ўжо супрацоўнічала, і выставіць іх творы ва ўнутраным дварыку, над якім на другім паверсе і размяшчаецца "Крыга". І надаць гэтаму пленэру статуснасць: прафінансаваць прабыванне гасцей, падрыхтаваць прэзентацыйныя праграмы на адкрыццё і закрыццё, выпусціць якасны годны каталог...

А што б не зашкодзіла...

Начальнік Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама Павел Скрабка, як і многія іншыя мясцовыя кіраўнікі рознага ўзроўню, у гэтыя дні быў засяроджаны, у прыватнасці, на

■ Не простыя візаві...

Па традыцыі, «К» дае слова людзям, якія сваімі імёнамі і справамі славяць горад, у якім нарадзіліся, у якім жылі. За гонар Гродна сёння "пастаіць" тройка добра вам вядомых асоб, якіх мы папрасілі выказацца па праблеме, якая нас цікавіла, і не толькі.

Галіна ШЫШКОВА, спявачка:

— Парадокс воль у чым. Гродна — неверагодна прыгожы горад. Прычым у любую пару года, у любое надвор'е. Але калі ў яго цэнтры, на Савецкай плошчы, праводзіцца канцэрт, а потым табе трэба ісці пераапрацаваць у былы Палац культуры тэкстыльшчыкаў, у гэты змрок, які ўсё ніяк не адрамантуюць, то ад усёй гэтай прыгажосці застаецца "асадачак"...

Артур ГАЎРЦЕЎ, хакеіст:

— Драматычны тэатр — гэта чуд архітэктуры! Цікава тое, што з вуліцы ён глядзіцца велізарным, а ўнутры — вельмі кампактны і без вычварных дызайнерскіх прыдумак. Заўсёды светлы, прыбраны, быццам учора адрамантаваны. На мой погляд, да ўсіх без выключэння ўстаноў культуры ў горадзе ставяцца беражліва, з любоўю.

ДзіДзюля, гітарыст:

— Гродна люблю. Стары замак, Новы замак, Каложская царква, драмтэатр на гары, касцёлы, вузкія вулачкі, стары горад і яго цэнтр, парк Жылібера, лесапарк Пышкі... Гэта сапраўдны еўрапейскі турыстычны горад — дагледжаны, адрэстаўраваны, чысты, выдатны дарогі, ветлівыя вадзіцелі, добрыя спакойныя людзі, цудоўныя глядачы. Люблю бываць на радзіме з канцэртамі!

Каля РДК — стол, прыгожа аздоблены ў народных традыцыях, дзяўчаты ў валёнках, традыцыйных кашушках, яркіх хустках, якія бачныя здалёк, спявалі народныя песні пад акампанемент разлівістых гармонікаў, шамаценне бубнаў і бразготак. А сабраліся яны на гэтай дарозе, непадалёк ад ЗАГСа, нездарма, бо сустракалі "Вясельныя поезд", які рухаўся да "Вясельнай брамы" пасля рэгістрацыі шлюбу.

ВЕРХНЯДЗВІНШЧЫНА

Ідэя арганізаваць "Вясельную браму" належыць Раённаму арганізацыйна-метадычнаму цэнтру. Спецыялісты вырашылі ўнесці часцінку мясцовай традыцыі ў развіццё і пашырэнне вясельнага абраду на Верхнядзвіншчыне. Калектыў бярэ ўдзел у фальклорных экспедыцыях. "Вясельная брама" грунтуецца на мясцовых спевах і музыцы. Напрыклад, "Вясельны марш", полька "Матыся", народны найгрыш "Куртутэцы", якія запіса-

годным прадстаўленні горада на ўрачыстым адкрыцці акцыі "Гродна — культурная сталіца Беларусі-2014". Ды пачалі мы гаворку з іншага.

— Ваша ўпраўленне якім-небудзь чынам кантралюе прыватныя ўстановы культуры, узалемадзейнічае з імі?

— Пытанне, вядома, цікавае. Адкажу так: у нейкі ступені. Паколькі ўсё, што адбываецца ў горадзе і Гродзенскай вобласці, — гэта, безумоўна, сфера нашай увагі. Урэшце, маем не так шмат прыватных фірм, прадпрыемстваў, якія займаюцца культурай альбо праводзяць мерапрыемствы, звязаныя з ёй. Та-

скага фестывалю нацыянальных культур. Як і Гродзенскаму абласнаму філармонію, якая знаходзіцца на капітальным рамонце і рэканструкцыі. І тут дарэчна заўважыць, што мы даводзім да ладу шматлікія ўстановы сферы гаспадарчым спосабам, што дае свае перавагі. Такім чынам, рамонт і рэканструкцыя адбываюцца за кошт сродкаў арганізацый, якія прымаюцца да такіх аб'ектаў, альбо гэтым займаюцца прыватныя кампаніі, з якімі заключаюцца дагаворы на пэўныя віды работ. Такі падыход, які мы практыкуем ужо тры гады, дае істотную эканомію бюджэтных сродкаў. Без залішняй сціпласці на-

Пазабюджэт — актуальны,

му і цяжка казаць пра нейкую значную ролю іх у фарміраванні культурнай палітры Гродзеншчыны. Але мы працуем, кантактуем з такімі арганізацыямі, шукаем агульныя падыходы. На шчасце, пакуль ніхто ні на каго не скардзіўся.

— Ну а бізнесмены ахвотна дапамагаюць гродзенскай культуры?

— Не магу сказаць, што вельмі ахвотна, але некаторым знакавым мерапрыемствам спонсарская дапамога аказваецца. Напрыклад, І Фестывалю класічнай музыкі "TuzenHouse", які прайшоў мінулай восенню. Верагодна, прадпрымальнікаў у іх добрых парывах па падтрымцы сферы культуры стрымлівае тое, што са спонсарскіх грошай ім неабходна плаціць падатак на прыбытак. Гэтае пытанне трэба вырашаць на рэспубліканскім узроўні. Тым не менш, у 2013-м установы культуры абласнога цэнтры атрымалі каля трох мільярдаў рублёў ад спонсараў: ААТ «Малочны свет», ТАА «Біякам», ТАА «ЗОВ-Мэбля».

— Калі казаць пра найбольш буйныя ўстановы культуры Гродна, што з іх было адрамантавана і рэканструявана летась, а што ўвойдзе ў строй воль-воль?

— У лютым 2013 года пасля капітальнага рамонтнага, рэканструкцый і тэхнічнага перааснашчэння быў адкрыты Гродзенскі абласны тэатр лялек, сёлета павінен завяршыцца капітальны рамонт з мадэрнізацыяй будынка гарадскога Дома культуры — плануем яго адкрыць у чэрвені, да Х Рэспублікан-

заву Гродзеншчыну наватарам па гэтым аспекце ў краіне.

— Пытанне па канкрэтнай установе: калі ўсё ж такі адноўце працу Музей Максіма Багдановіча ў Гродне, не так даўно рэарганізаваны ў літаратурны аддзел Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея?

— Яго "адкрыццё" крыху затрымалася з-за таго, што ідзе перадача фондаў з балансу адной установы на баланс іншай, узгаднёўца апошняга дакументацыя. Музей зноў пачне прымаць наведвальнікаў — у самым крайнім выпадку — да канца лютага. Не хвалюйцеся, ні з будынкам музея нічога не здарыцца, ні з яго экспазіцыямі.

— На ваш погляд, што патрабуе асаблівай увагі, падыходу, грашовых укладанняў у сферы гродзенскай культуры?

— Мы ўсе трапятліва ставімся да спадчыны Гродна, на тэрыторыі якога знаходзіцца самая вялікая ў краіне колькасць гістарычных помнікаў, будынкаў. За іх станам неабходна пастаянна сачыць. А яшчэ наш гонар — замкі. Самі разумеюць, якія патрэбныя сродкі, каб прывесці іх у парадак. Гэта першае. Другое — паляпшэнне матэрыяльнай базы нашых музычных школ, спецыялізаваных вучылішчаў. Скажам, прылады для іх мы хоць і купляем, абнаўляем, але прагрэс на месцы не стаіць, увесць час з'яўляецца нешта новае, таму хочацца за ўсім пазбягаць... А для заапарка хочацца купіць слана, скончыць будаўніцтва акварыума.

На людным месцы

Брама ў шлюб

Выстаўка "Гродзенская мелодыя" працягваецца ў Гарадской выставачнай зале абласнога цэнтры. Тут прадстаўлены работы майстроў народнай творчасці, што ўваходзяць у склад народнага аб'яднання "Гродзенскі каларыт".

ГРОДНА

Лепшыя творы з лазы і дрэва, скуры і тканіны, а таксама — вышыўка і бісерапляценне, дэкупаж і жывапіс — некалькі дзясяткаў майстроў працавалі над імі цягам апошніх двух гадоў.

Штрыхы аб'яднання Алена Вясёлова мяркуюць, што ў экспазіцыі вылучаюцца творы гродзенскіх бондараў і кавалёў.

Андрэй МЯЛЕШКА

Гродна

Фота аўтара

Мая РУБЕЛЬ, метадыст Верхнядзвінскага РАМЦ па этнаграфіі і фальклору
На здымку: пад час абрадавай дзеі.

Гатэль... «Гродзенская абласная філармонія»

“Напэўна ж, не слаба”, — думаў я, асэнсоўваючы лічбу ў 80,5 мільярда бюджэтных рублёў, што былі выдзелены на капітальны рамонт і рэканструкцыю Гродзенскай абласной філармоніі. І пакуль яе будынак яшчэ даводзяць да ладу, я падняўся на трынаццаты паверх аднаго з гасцінічных комплексаў горада, дзе арандавалі нумары адміністрацыйных службы філармоніі. Яе дырэктар Таццяна Уласенка і мастацкі кіраўнік Віктар Сакалоўскі з нецярпеннем чакаюць рэстарта, пра што яны мне і распавялі.

— Рамантуемся мы другі год, — кажа Таццяна Леанідаўна, — і цяпер вельмі жадаем, каб усё выйшла так, як задумалася, калі мы прапрацоўвалі кожную дэтальку “новай” філармоніі, кожны яе квадратны метр, безбар’ернае асяроддзе і

Крыху статыстыкі

Установы культуры Гродна і Гродзенскай вобласці ў 2013 годзе атрымалі з бюджэту звыш 458,8 мільярда рублёў. У тым ліку на капітальны рамонт — 7,4 мільярда, на бягучы рамонт — 34,2, на набыццё асноўных сродкаў — 19 мільярдаў рублёў. За кошт абласной інвестыцыйнай праграмы на аб’екты культуры накіравана 190,9 мільярда. У тым ліку на капітальны рамонт і рэканструкцыю Абласной філармоніі — 80,5 мільярда, на будаўніцтва філіяла “Музей тэхнікі” Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея — 1,7 мільярда. Установамі ж культуры Гродна і вобласці атрымана пазабюджэтных сродкаў — 81,8 мільярда (прырост да 2012 года — 191,9%). У тым ліку ўласныя даходы Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра склалі 3,5 мільярда, Гродзенскага тэатра лялек — 1,4 мільярда, КУП “Гроднааблкінавідэапракат” — 29,2 мільярда.

Так будзе выглядаць пасля рэканструкцыі Гродзенская абласная філармонія.

Нават калі ёсць мільярды на мары

многае іншае. Шчыра кажучы, хочацца, каб філармонія адкрылася ўжо заўтра.

— Стаміліся чакаць артысты, — дапаўняе Віктар Іосіфавіч. — Сёння ў няпростых умовах працуюць аркестр, танцавальныя калектывы, замацаваныя хто дзе. На шчасце, нашы артысты з разуменнем ставяцца да сітуацыі, якая склалася, не наракаюць. Хоць, напэўна, маглі б прад’явіць нам прэтэнзіі, што мы не змаглі ім забяспечыць больш камфортных, хай і часовых, памяшканні для творчасці. Ёсць маса новых праектаў, задумак, прычым маштабных — апэраты, мюзіклы, але склаваны адсутнасцю роднай пляцоўкі, рэалізаваць іх мы не можам.

Але адсутнасць уласнага будынка не перашкодзіла філармоніі істотна папоўніць свой “кашалёк”. Пазабюджэтных даходаў склаў парадку 11 мільярдаў рублёў. Іх прынёс 421 канцэрт, які далі творчыя калектывы (пры плане 410 канцэртаў). (Цікавы факт: да 2012 года філармонія з’яўлялася стратнай, і вось гэта яе функцыянаванне ў спартанскіх умовах прывяло да таго, што... яна разлічылася “па рахунках” і стала зарабляць.) А бюджэтных 2,5 мільярда рублёў былі выдаткаваны на набыццё гукавага абсталявання, 400 мільёнаў руб-

лёў — на сцэнічна-пастаноўчыя патрэбы.

Сярод першачарговых, не творчых, задач, якія стаяць перад філармоніяй, — абнаўленне яе транспартнага цэха. А мары творчыя — мець свой раяль “Steinway” (нядаўна пры дапамозе старшыні мясцовага аблвыканкама такі з’явіўся ў Брэсце) і арган. І месца для яго ў філармоніі прадугледжана. Наогул, “тэма” аргана ў Гродне, як я зразумеў, — трэндавая. Так, нядаўна з’явіўся электраарган у тамтэйшым Дзяржаўным музычным каледжы. І, як мне паведамялі некаторыя мае суразмоўцы ў гэтыя камандзіровачныя дні, горад збіраецца прыдбаць яшчэ некалькі арганаў для іншых устаноў культуры.

І яшчэ пра мары. Таццяна Уласенка спадзяецца на базе Прадзюсарскага цэнтру філармоніі стварыць і Дзіцячую філармонію, арганізаваць міжнародны конкурс для інструменталістаў і вакалістаў з салідным прызавым грашовым фондам. Прычым узнагароджвацца на ім павінны не толькі выканаўцы, але і іх педагогі, якія далі сваім вучням пуцёчку ў свет музыкі!

100 гадоў кіно. У Гродне

Пра тое, што кінатэатр «Чырвоная зорка» — найстарэйшы ў горадзе над Нёманам, вядома многім. У верасні ён будзе ўрачыста адзначаць 100-годдзе! Яго дырэктар Жэні Баглык падзялілася такімі юбілейнымі планами.

Для наведвальнікаў адкрыецца яшчэ адзін бар — начны, які стане працаваць ад 21-й вечара да 6-й раніцы. Рашэнне зразумелае: ужо цяпер барная выручка складае больш за 30 працэнтаў ад вырукі з сеансаў, а іх летас было больш за тры тысячы. Уласна, бары і сеансы — хлеб і відовішчы — і прыносяць тыя самыя пазабюджэтных сродкі. Дырэктар кажа, што 3D-кіна тэатр на 150 пасадачных месцаў сябе цалкам акупляе, чаму спрыяе актыўнасць кінаманаў: іх колькасць у параўнанні з 2012 годам павялічылася на 11%. А на тэрыторыі летняга кафэ, што прылягае да “... Зоркі”, размесціцца гульнявая дзіцячая пляцоўка.

Што да імпрэз: пройдзе першы фестываль «Музыка ў кіно», у рамках якога навучэнцы школ, каледжаў, ПТВ выканаюць уласныя версіі ўпадабаных музычных кінатвораў. Мастакі размесцяць у фае свае карціны, чые сюжэты будуць нейкім чынам звязаны з кінатэатрам. Для глядачоў зладзяць сустрэчы з беларускімі рэжысёрамі і акцёрамі. Намечаны экскурсіі па кінатэатры...

Сярод доўгатэрміновых перспектыв Жэні Сцяпаняўна назвала ўзвядзенне прыбудовы да асноўнага гмаху, дзякуючы чаму, напры-

клад, пашырыцца хол. А намерсе прыбудовы дырэктару хацелася б бачыць вялікі гадзіннік, які глядзеў бы з вышыні другога паверха на цэнтр горада, стаўшы, быць можа, яшчэ адным сімвалам Гродна.

І матылькі лятаюць...

На жаль, атрымаць асалоду ад выгод Гродзенскай выставачнай залы не ўдалося. Мая сустрэча з яе дырэктарам Ірынай Сільвановіч праходзіла ў... Абласным драматычным тэатры, дзе акурат і адбылася цырымонія надання гораду статусу «Культурная сталіца Беларусі». Там жа экспанаваліся і творы з фондаў Выставачнай залы.

Гаворачы пра пазабюджэт, Ірына Сільвановіч назвала дзве асноўныя крыніцы яго паступлення: уваходныя квіткі (ад 6 да 10 тысяч рублёў) і гандаль карцінамі, сувенірамі прадукцыяй (а яшчэ Зала здае свае плошчы пад выстаўкі, не звязаныя з культурай, напрыклад, жывых трапічных матылькоў, “Футраманію”). Колькі такім чынам зарабіла ўстанова, дырэктар палічыла за лепшае не казаць, абмежаваўшыся ёмістай фразай “мы задаволены”. Гэтыя сродкі пайшлі, апроч іншага, на рамонт памяшкання гаспадарчым спосабам, набыццё каляровага прынтара, манітора, мэблі.

Ганарыцца Ірына Яўгенаўна і тым, што пазабюджэтных грошы дазваляюць утрымліваць кругласутачную ахову з трох чалавек. А вось бюджэтная прафінансавана Выставачная зала ў 2013-м была на 344 мільёны рублёў. Спадарыня Сільвановіч спадзяецца, што ў хуткай будучыні дзяржава дапаможа асігнаваннямі на ўсё неабходнае для арганізацыі экспазіцыі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, а таксама на гукаўзмацняльную апаратуру. Але галоўная з “мараў” дырэктара — рэканструкцыя і добраўпарадкаванне той часткі вуліцы, на якой размешчана Зала. Тут ужо толькі пазабюджэтнымі рублямі не абысціся...

Куды прыводзяць мары?

Ва ўстановах культуры Гродна працуюць рэалісты і, у той жа час, як і мы ўсе, летуценнікі. Пра што яны марыць у плане асабістым, я пытацца не стаў. А мары творчыя — пры ўсёй іх рознасці ў дэталях — у агульных рысах пра адно: жыла б культура родная, і не будзе іншых клопатаў. А для таго, каб жыць ёй стала яшчэ лепш, яшчэ, калі жадаеце, весялей, неабходныя істотныя дробязі: міжнародны пленэр мастакоў, здача ў тэрмін аб’екта, набыццё аргана, прыбудова з гадзіннікам, добраўпарадкаванне вуліцы... Няхай усе жаданні спраўдзяцца, бо гэта і нашы жаданні, згодны?..

Прыкладна тут і з’явіцца прыбудова да “Чырвонай зоркі”.

Летас у дворыку галерэй “Крыга” прэзентавалі рэспубліканскі праект “Art-Zabor”.

Каларытная мелодыя

Суполка вёскі Віркаў Клічаўскага раёна сёлета займалася адраджэннем каляднага абрада “Цыганы”.

КЛІЧАЎШЧЫНА

Са званком і...

Адрадзілі так, як ён праводзіўся шмат гадоў таму, калі ў гурце былі надзвычай цікавыя персанажы: Цыган і Цыганка, Мядзведзь, Малады і Маладая, Паніч і Паненка, Дурань. Гурт хадзіў са званком, свістком. У кожнага персанажа — свая роля. У кожнай хаце спявалі спецыяльную абрадавую песню “Ой, жаўнеру, жаўнеру...”

Разам з гуртом у калядаванні прымала ўдзел аматарскае этнаграфічнае аб’яднанне аўтаклуба цэнтралізаванай клубнай сістэмы Клічаўскага раёна “Карагод”. Таксама ў раёне адбыліся калядаванні дзіцячых гуртоў “Куры” вёсак Віркаў, Нясята, Дзмітраўка.

Жана АЧЫНОВІЧ, загадчык аўтаклуба Клічаўскі раён

Змены ў сацыяльна-эканамічным жыцці патрабуюць новых паходаў да фарміравання ўзаемасувязей паміж бібліятэкамі і, у першую чаргу, інстытутамі ўлады. Неабходна, каб мясцовая ўлада пры аптымізацыі і рэарганізацыі бібліятэчнай сеткі прымала канструктыўныя рашэнні, улічваючы асаблівае мясцовасці і некамерцыйную прыроду бібліятэчнай дзейнасці.

Так, пазалетаў у Гродзенскай вобласці было закрыта 58 бібліятэк. У адпаведнасці з даручэннем Савета Міністраў і рашэннем Гродзенскага аблвыканкама ў вобласці праводзіўся эксперымент па стварэнні інтэграваных бібліятэк. Былі аб'яднаны 33, з іх на базе ўстаноў адукацыі — 26, на базе публічных бібліятэк — 7. Працэс аптымізацыі працягваўся і летась: закрыта 31 устаноў. Ёсць пэўныя планы і на бягучы год. У асноўным рэарганізуюцца і аптымізуюцца бібліятэкі ў сельскай мясцовасці. Каб гэты працэс прайшоў для бібліятэчных работнікаў і

Старшыні сельсаветаў у курсе такой бібліятэчнай паслугі, як індывідуальнае інфармаванне, яны раз у месяц атрымліваюць спісы літаратуры па заўяўленай тэме. Але ў працэсе работы бібліятэкарам было прапанавана рабіць больш поўныя аналізы, здымаць ксеракопіі артыкулаў, рэкламаваць першакрыніцы.

Без гальштука

Усялюбская сельская бібліятэка — цэнтр сацыяльна значнай інфармацыі. Бібліятэка працуе па доўгатэрміновай праграме "Соцыум". Тут быў мадэрнізаваны стэлаж, дзе размяшчаюцца папкі-дасье з інфармацыяй па сацыяльным развіцці сельсавета, рашэнні сельвыканкама і Савета дэпутатаў у той ці іншай галіне. Карыстаецца ўвагай і інфармацыя аб рабоце Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, Цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання, раённай гімназіі. Тут прапісаны напрамкі работы гэтых устаноў, структура, дзейнасць і кантакты. Найбольш запатрабавана картатэка "Карысная інфармацыя для Вас" для тых, хто цікавіцца здаровым ладам жыцця, псіхалагічнымі трэнінгамі, парадамі аб выхаванні дзя-

Мы прапанавалі нашым работнікам запрашаць кіраўніка для гутарак з насельніцтвам менавіта ў бібліятэку. І на першую сустрэчу ў такім фармаце запрасіла менавіта Усялюбская СБ. Школьніцаў 11 класа цікавіла перспектыва развіцця аграгарадка. Задаваліся і побытавыя пытанні. Моладзь даведлася: калі скончыцца газіфікацыя вёскі, пра начное асвятленне вуліц, даўгабуды, бліжэйшыя аграцэнтры і прыродаахоўныя тэрыторыі. Падобныя сустрэчы зладзілі яшчэ чатыры бібліятэкі аграгарадкаў.

І спонсары знайшліся

Аграгарадок "Валеўка" даволі бойкае месца, знаходзіцца ля авяянага легендамі возера Свіцязь, ля мясцін, звязаных з лёсам і паэтычнай спадчынай Адама Міцкевіча. Можа, таму валеўскія бібліятэкары і абралі галоўным ў сваёй рабоце мастацка-тэатральны накірунак. Вось ўжо некалькі гадоў пры бібліятэцы працуе тэатральны клуб "Малдзік", удзельнікамі якога з'яўляюцца людзі сярэдняга ўзросту, бойкія кабеты і рухавыя хлопцы.

Стратэгія начальніка аддзела

Калі пералічыць усе раённыя, абласныя і рэспубліканскія творчыя мерапрыемствы, што былі праведзены ў Шклоўскім раёне цягам мінулага года, памераў гэтай газетнай калонкі наўрад ці хопіць. А ўдзел у конкурсах, што ладзіліся за межамі раёна? Адзін толькі ансамбль песні і музыкі «Бліскавіца» сабраў летась неаблігі «ўраджай» лаўрэацкіх дыпламаў... Таму гаворка тут пойдзе не толькі пра фестывалі і конкурсы...

Рэнтабельнасць гасціннасці

Сяргей АРТАМОНАЎ,
Шклоўскі райвыканкам:

— Культура Шклоўшчыны прадстаўлена на сёння 69 устаноў: ЦКС, ЦБС, раённы гісторыка-краязнаўчы музей з філіяламі, аўтаклуб, бібліобус, кінаперасоўка. На балансе аддзела — Парк культуры і адпачынку з атракцыйнамі, ДШМ з васьмю філіяламі ў аграгарадках. Семдзесят працэнтаў насельніцтва раёна мае магчымасць карыстацца філарманічнымі і тэатральнымі пляцоўкамі.

Творчае сельскае жыццё кіпіць вакол трынаццаці аграгарадкаў. Іх спадарожнікамі з'яўляюцца астатнія населеныя пункты раёна. Натуральна, сярод іх шмат маланаселеных і аддаленых вёсак, якія не магла не закрануць леташняя аптымізацыя. Працэс гэты, на маю думку, хоць і далікатны, але непазбежны. Ну не можа на сёння ў кожнай вёсцы раёна дзейнічаць клуб ці бібліятэка. Аптымізацыю працягваем. Таму роля нашых мабільных устаноў культуры — адна з вядучых у справе развіцця сельскіх тэрыторый.

Так, было шмат фестывалю і конкурсаў, актыўны ўдзел у іх — доказ дэзэадапнасці нашага аддзела. Але больш падрабязна хацелася б распавесці пра нашу перспектыву дзейнасць па рэалізацыі самых розных доўгатэрміновых праектаў. У ваколіцах Шклова, як вядома, вядуцца археалагічныя раскопкі. «К» пастаянна піша пра шматлікія ўнікальныя знаходкі XIV—XVI стагоддзяў у нашым краі. Таму ў будучыні на месцах колішніх гарадзішчаў плануем адкрыць музей пад адкрытым небам.

Пачаў дзейнічаць турысцка-экскурсійны праект «Казкі Лысай гары». На месцы помніка прыроды рэспубліканскага значэння "Ніжненскі роў" пры непасрэдным удзеле аддзела створаны адпаведны комплекс, які з 23 снежня па 15 студзеня наведала 620 чалавек. Мы зарабілі больш за 43 мільёны рублёў.

Сёлетні год — Год гасціннасці. Шчыра кажучы, яшчэ летась зрабілі ў гэтым кірунку пэўныя крокі, якія, па маім перакананні, павінны абярнуцца неблагімі матэрыяльнымі дывідэндамі. Што маю на ўвазе? Магчымасць дэманстрацыі турыстычнай прыцягальнасці нашага непаўторнага краю. Распрацавалі новыя віды паслуг. Такім чынам, яшчэ з 23 снежня пачаў дзейнічаць турысцка-экскурсійны праект «Казкі Лысай гары». На месцы помніка прыроды рэспубліканскага значэння «Ніжненскі роў» пры непасрэдным удзеле нашага аддзела створаны адпаведны комплекс: рэтра-дамок, хатка Гурка, этна-збудаванне з калекцыяй слянянскіх побытавых рэчаў Падняпроўя, сувенірная крама (своеасаблівы філіял той, што працуе ў райцэнтры), а таксама — гасцявыя памяшканні, лазня на беразе Дняпра, кавярня... Дык вось, з 23 снежня па 15 студзеня комплекс наведала 620 чалавек. Мы зарабілі больш за 43 мільёны рублёў. Натуральна, аддзел мяркую і надалей пашыраць магчымасці комплексу.

Павялічылі колькасць маршрутаў і зразумелі, што павялічваць неабходна і колькасць якаснай сувенірнай прадукцыі. Дзеля гэтага цяпер працуюць Дом народнай творчасці ў аграгарадку «Дабрэйка», раённы Дом рамёстваў, шматлікія аматарскія аб'яднанні. Так, мы перад усімі ўстановамі культуры паставілі задачу: арганізаваць рэгулярныя выставкі-продажы сувенірнай прадукцыі. Таму раз у месяц ладзім майстар-класы па яе вырабе для сельскіх работнікаў культуры. Думаю, што і тут не застанемся без пэўнага грашовага прыбытку.

У час «БІБЛІЯФЭСТ» падвалі вынікі сумеснай працы Навагрудскіх бібліятэкаў і працэнтаў мясцовай ўлады.

Праект часу аптымізацыі

вяскоўцаў нехваравіта, адміністрацыя Навагрудскай ЦБС вырашыла актывізаваць працу сельскіх бібліятэкаў і старшынь сельвыканкамаў: яшчэ раз паказаць, чым жыве ўстанова, як працуе, што новага з'явілася тут у час інфармацыйных тэхналогій.

Першыя крокі

Звярнуўшыся да старшыні Навагрудскага раённага Савета дэпутатаў з такой прапановай, мы атрымалі згоду на правядзенне шэрагу сумесных мерапрыемстваў па павышэнні кваліфікацыі, абмену вопытам і рабоце з мясцовым соцыумам. Так нарадзіўся праект "Дыялогі з уладай. Грамадства. Улада. Кніга. Бібліятэка". Для сустрэч былі вызначаны 4 бібліятэкі, 3 з іх — аграгарадоцкія. Першая сустрэча адбылася ў Навагрудскай ЦРБ летась 1 лютага і мела назву "У фармаце ўзаемных інтарэсаў". Яе госці пазнаёміліся з сацыяльна-значнай літаратурай, атрымалі інфармацыю па базах даных... У выніку быў распрацаваны працягла-даручэнне, дзе пастаўлены задачы па зборы інфармацыі і напісанні гісторыі вёсак, абнаўленні ці складанні электронных прэзентацый па дзейнасці сельскага савета, выступленні бібліятэчных работнікаў на сесіях з аглядамі літаратуры, інфармхвілінкамі, кніжнымі дайджэстамі.

Многія кіраўнікі пагадзіліся, што работнікі культуры на вёсцы — найпершыя памочнікі сельвыканкама, а бібліятэка, мабыць, адзіная ўстанова, дзе акумулююцца шматлікія інфармацыйныя рэсурсы. І сапраўды, на адну бібліятэку аграгарадка ў Навагрудскай ЦБС выпісваецца 34 часопісы і 14 газет, на сельскую бібліятэку — 26 часопісаў і 12 газет. Кожная ўстанова аграгарадка аўтаматызавана і інфарматызавана. 6 сельскіх таксама маюць камп'ютар, доступ да Інтэрнэту, электроннага каталога ЦРБ.

Ірына ЦАРУК,
намеснік дырэктара
Навагрудскай цэнтралізаванай
бібліятэчнай сістэмы

Пад час рэалізацыі праекта ўдалося выратаваць ад аптымізацыі адну з сельскіх бібліятэк: яе супрацоўніца ды старшыня сельсавета аб'ядналі намаганні і давялі, што ўстанова свой рэзерв яшчэ не вычарпала.

цей. А з прэс-рэліза "Будзь у курсе" бацькі і дзеці даведваюцца, дзе можна атрымаць паглыбленую адукацыю.

Да паслуг чытачоў анонсавая інфармацыя. Усялюбская бібліятэка пачала практыкаваць дні пытанняў і адказаў. Вось, напрыклад, запрасіла пенсіянераў аграгарадка на прававы лікбез "Кропка адліку — сацыяльная абарона". Начальнік і спецыялісты ўпраўлення па працы, занятасці і сацыяльнай абароне райвыканкама адказвалі на пытанні людзей аб адраснай дапамозе, павышэннях пенсіі, працы сацыяльных работнікаў, паслугах Цэнтра сацыяльнай абароны насельніцтва.

Ладзеніцкая сельская бібліятэка пайшла іншым шляхам. Каб аб'яднаць аднавяскоўцаў, бібліятэкар ініцыявала конкурс "Дары восені". Адміністрацыя Навагрудскай ЦБС і Ладзеніцкі сельскі Савет падтрымалі ідэю конкурсу. Было распрацавана Палажэнне, вызначаны намінацыі. Спонсарамі сталі мясцовае сельгаспрадпрыемства, сельскі савет, адміністрацыя ЦБС. Мерапрыемства выклікала цікавасць вяскоўцаў, аб'яднала ўсе групы насельніцтва, дапамагло наладзіць сувязь з усімі ўстановамі аграгарадка.

Рэкламу ніхто не адмяняў

Чацвёртая па ліку сустрэча павінна была стаць своеасаблівым падвядзеннем вынікаў сумеснай працы за год. Так і нарадзілася прапанова правесці раённы "БІБЛІЯФЭСТ". І пачалася падрыхтоўчая работа. Кожная бібліятэка вызначылася з тэмай, каб паказаць менавіта сваю адмысловую працу, свае напрацоўкі і навацыі. "БІБЛІЯФЭСТ" праходзіў у Харосіцкай СБ пад назвай "Рэкламная дзейнасць сельскай бібліятэкі". Устаноў абслугоўвае жыхароў шасці вёсак і налічвае 1300 чытачоў, займаецца грунтоўнай выдавецка-краязнаўчай дзейнасцю.

На бібліяфэсце 17 бібліятэк прадстаўлялі свае ІнфармІнтэлектПляцоўкі, прэзентавалі сябе, бібліятэку, рэгіён. Форум раскрасіў бібліятэчную краязнаўчую работу і паспрыяў таму, што ў кожнай бібліятэцы з'явіўся свой пэўны брэнд.

Уся гэтая дзейнасць не ўратуе бібліятэкі ЦБС ад аптымізацыі, але спадзяёмся, што кіраўнікі будуць з большай увагай ставіцца да працы бібліятэк. І толькі пры аб'яднанні намаганняў мы зможам знайсці рацыянальнае выйсце з любой сітуацыі. Прыклады таму ўжо ёсць. Пад час рэалізацыі праекта ўдалося выратаваць ад аптымізацыі адну з сельскіх бібліятэк: яе супрацоўніца ды старшыня сельсавета аб'ядналі намаганні і давялі, што ўстанова свой рэзерв яшчэ не вычарпала.

Восем гадоў таму беларускі гітарыст Віталь ТКАЧЭНКА, не скончыўшы айчынную прыватную ВНУ, рушыў у ЗША. Бо вырашыў навучацца джазу на яго радзіме. Зараз ён выкладае ў Інстытуце музыкі і медыя ў Атланце — тым самым, які скончыў. Выдаў некалькі кніг па ігры на гітары, безліч метадычных дапаможнікаў — друкаваных, аўдыя- і відэа, уласны магнітаальбом. З’яўляецца музыкантам — прадстаўніком фірмы, якая займаецца вырабам гітар, музычнага абсталявання і выпусціла імянную ткачэнкаўскую мадэль гітары. Выправіўшыся ў Маскву, ладзіць прэзентацыі вырабаў кампаніі, завітаў у родны Мінск, дзе правёў цыкл майстар-класаў. “К” цікава было даведацца, чым адрозніваецца музычнае і, шырэй, мастацкае навучанне за акіянам.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Галоўнае адрозненне, на мой погляд, — расправёў Віталь, — у тым, што ў Амерыцы куды больш увагі надаецца практыцы. І, галоўнае, імправізацыі, без якой джазавае мастацтва ўявіць немагчыма. Што ж да тэорыі, дык яна трансфармавана ў веды хуткага выкарыстання. Там не ўзнікае пытанняў, якія, здараецца, задаюць нашы студэнты: маўляў, навошта мне тое ці гэта? Бо ўсё вывучанае адразу прымяняецца на практыцы, ды і самі веды часта набываюцца шляхам непасрэдна практычнага, а не тэарэтычнага засваення. Для тых жа музыкантаў-інструменталістаў гэта значыць, што веды, калі можна так сказаць, набываюцца найперш праз рукі, праз пальцы, а не праз галаву. Можна запыраць, што такая сістэма не дае ґрунтоўнага, глыбіннага спазнання, затое ў ёй хутчэй бачны вынік.

Прывяду прыклад, які адразу ўсё растлумачыць. Нашы музыканты-інструменталісты звычайна вучаць новую праграму вельмі дэталёва, да дробязей шліфуюць яе, каб дасягнуць ідэальнага гучання. А там на кожны тыдзень прыпадае па пяць новых кампазіцый. Тры з іх трэба вывучыць, яшчэ дзве — чытаць з ліста без папярэдняй падрыхтоўкі. У нас выкладаюць гітару, бас-гітару, ударныя, клавійныя. Але так званы “клас-перформанс”, на які збіраюцца каля трыццаці студэнтаў, праводзіцца не па асобных інструментах, а па розных напрамках: поп-стылі, рок, блюз і джаз. Дадамо, што слова “перформанс” не звязана з авангардам і азначае не форму сучаснага мастацтва, а штосьці накшталт “канцэртнага дзеяння”. Цягам тыдня студэнты пералічаных спецыяльнасцей вучаць зададзеныя ім кампазіцыі. На занятку выкладчык выклікае іх у адвольным парадку, стварае імправізаваныя ансамблі — і тыя выконваюць падрыхтаваныя творы. На адзнаку. Кожнаму даецца па дзве спробы, з дзвюх атрыманых адзнак залічваецца лепшая. За наступны тыдзень трэба падрыхтаваць новую праграму — і гэтак жа яе выканаць.

Веды — у рукі. Ці ў галаву?

Ёсць таксама “студыя-перформанс” і “лайф-саўнд-перформанс”. На гэтых занятках студэнты не ведаюць, што будучы выконваць. Педагог гэтак жа стварае ансамблі, прапануе ім творы — і музыканты разам іграюць іх “з ліста”. Гэтак жа, знянацку, яны павінны выконваць у гэтых кампазіцыях імправізацыі — у месцах, пазначаных у нотах. Розніца паміж формамі “студыя” і “лайф-саўнд” хіба ў тым, што ў першым выпадку выступленне адбываецца ў студыі і запісваецца на стужку, але без апрацоўкі гуку, каб студэнты маглі паслухаць сябе “з боку”, прааналізаваць свае памылкі. Усё гэта — падрыхтоўка да іх далейшай творчай дзейнасці, калі ім давядзецца ездзіць з гастрольнымі турамі, іграць у самых розных калектывах, праводзіць джэм-сэйшн — “размаўляць” на мове джаза без папярэдніх рэпетыцый са сваімі калегамі. Нават гадзіны, калі праводзяцца заняткі, максімальна набліжаны да рэальнага часу сутак, найбольш запатрабаванага ў канцэртнай практыцы: з 18-ці да апоўначы. Дадатковыя ж заняткі і індывідуальныя — ад 15-й гадзіны.

— Калі ласка, раскажыце больш падрабязна пра індывідуальныя заняткі па спецыяльнасці, дзе студэнт удасканальвае валоданне сваім інструментам. У нас такой форме, у адрозненне ад ансамбля і аркестра, надаецца асабліва ўвага. Абсалютна для ўсіх музыкантаў на першым месцы стаіць менавіта сольнае выкананне — два разы на тыдзень па гадзіне.

Якая яна, музычная адукацыя за акіянам?

Віталь Ткачэнка / Фота Юрыя ІВАНОВА

Спісаць папросту немагчыма, бо ў кожнага атрымліваюцца свае нумары.

— **Самастойныя заняткі — адзін з важных складнікаў у любым навучанні. Але нашы студэнты з п'ятэтам ставяцца пераважна да заняткаў на сваім інструменце, бо добра разумеюць: гэта — іх спецыяльнасць.**

— У Амерыцы, каб атрымаць дыплом, мала здаць іспыты, трэба яшчэ набраць пэўную колькасць лабараторных гадзін — больш як па 70 на тыдзень, уключаючы заняткі з выкладчыкам. Гэта форма таксама кантралюецца. Калі студэнт займаецца за камп'ютарам і выконвае заданні, змешчаныя на сайце інстытута, гэты час адбываецца на яго электроннай картцы. Гэтак жа ўлічваецца час, праведзены ў сценах установы. Але гэта форма ўліку — адна з самых недасканалых і, на сённяшні дзень, дастаткова фармальна. Бо фіксуецца толькі тое, што студэнт увайшоў у будынак ці адкрыў сайт інстытута. А ён можа там у бары праседжваць, бавіць час у камп'ютарных гульнях: як гэта пракантраляваць? На сайце, праўда, праз 30 хвілін паўзы, калі студэнт проста адкрыў яго і нічога там не робіць, падлік часу адключаецца. Але гэта азначае хіба тое, што трэба не забывацца кожныя паўгадзіны вяртацца на сайт і... можна зноў пераключыцца на што заўгодна.

— **Застаецца спадзявацца на сумленне. Яно, паводле прыказкі, і ёсць лепшы кантралёр. Хаця ў некаторых, можа, і паснула. Усё залежыць ад таго, хоча чалавек навучыцца ці не.**

— Але стымулы ўводзяцца. Той, хто набірае большую колькасць тых жа лабараторных гадзін, атрымлівае прыз. Гэта можа быць узмацняльнік гуку, камп'ютар, нават гітара — штосьці папраўдзе каштоўнае, прыдатнае для далейшай творчай дзейнасці. Таму спаборнічаюць студэнты вельмі ахвотна, цікавяцца адно ў аднаго, хто колькі гадзін набраў, каб арыентавацца на асноўных канкурэнтаў. Калі я вучыўся, такіх прыз, на жаль, не давалі.

— **Упэўнена, вы былі б асноўным прэтэндэнтам! Дарэчы, цікава было б параўнаць нашу і амерыканскую сістэмы музычнага навучання не толькі са студэнцкага боку, як мы зрабілі гэта зараз, але і з выкладчыцкага. Колькасць разнастайных справазданых папер, накіраваных на кантроль узроўню навучання, апошнім часам рэзка павялічылася. А як у Амерыцы?..**

Пра гэта і многае іншае адносна музычнай адукацыі ў ЗША — у наступных нумарах “К”.

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы: пластыкавыя скульптуры з Японіі, Вялікабрытаніі і Бразіліі

“Часовы” помнік з пластмасы

Ад скульптара, які рыхтуе сваю персанальную выстаўку, я пачуў, што частка работ для экспазіцыі ён збіраецца адліць у пластмасе, бо на бронзу і сілумін грошай не стае. Намае здзіўленне з прычыны скарыстання такога “немастацкага” матэрыялу візаві патлумачыў: зараз гэта звычайная практыка. Такая скульптура і больш трывалая, і лягчэйшая за гіпсавую. Яе прасцей перавозіць і перасоўваць. Да таго ж, у пластмасе можна зымітаваць і метал, і дрэва.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Набраўшы ў Інтэрнэце запыт “Скульптуры з пластмасы”, я пераканаўся, што матэрыял, які звычайна лічыцца зручным для “шырскажыву”, пасуе і мастацкай практыцы, прычым як станковых, так і манументальных памераў. У Савецкім Саюзе яшчэ ў 1950-х рабілі з пластмасы элементы архітэктурнай аздабы і дэкаратыўна-манументальныя скульптуры.

Восем скульптур з пластмасы вышыняй у 2,5 метра і вагой 100 кілаграмаў упрыгожвалі павільён Украінскай ССР на ВДНГ СССР, трохфігурная кампазіцыя вышыняй у 4 метры і агульнай вагой 750 кілаграмаў — Палац культуры Кахоўскай ГЭС. У гэтым жа матэрыяле выкананы фронтон двух адзінаццаціпавярховых гмаху на кіеўскім Крашчаціку.

Абстрактную альбо рэалістычную скульптуру з пластмасы можна сёння сустрэць у шмат якіх гарадах свету. З яе, у прыватнасці, робяць “часовыя” помнікі. Падобныя манументы ладзяць, каб высветліць стаўленне да іх грамады. І калі яно становіцца — помнік робяць у “вечным” матэрыяле. Такую практыку, можа, варта пераняць і нам. У мясцовых бюджэтах не заўжды ёсць грошы на “манументальную прапаганду”. Часовы помнік з пластмасы можа быць у такіх выпадках выйсцем. І як сведчыць замежны досвед, скажам японскі, з пластмасы можна рабіць не толькі навесы ад дажджу і снегу на прыпынках транспарту, але і мастацкія элементы гарадскога асяроддзя.

Блюз на аргане Немэна

Выдатны кампазітар і віртуозны музыкант з Пінска, старшыня Савета Асацыяцыі кампазітараў Брэсцкай вобласці, а да ўсяго — цудоўны апавядальнік **Алег ВЕНГЕР** распавёў “К” пра сустрэчы ў 1976 годзе ў горадзе на Піне і праз чатыры гады ў Варшаве з нашым землякам Чэславам Немэнам. Нагадаем, 16 лютага спаўняецца 75 гадоў з дня нараджэння выхадца з беларускай вёскі Старыя Васілішкі, што стаў шмат у чым адкрывальнікам у музыцы XX стагоддзя.

Тры дні ў Пінску са знакамітым музыкантам

Пра “Hammond” і...

— Якія мае ўражанні пра яго як пра чалавека? У адказ спытаю: “А якія ж у нас маглі быць кропкі судакранання?” Ды ніякіх! Ён быў вельмі замкнёным, “на сваёй хвалі”. Калі нешта пытае, усё роўна трымае дыстанцыю — нават са сваімі музыкантамі. Мяне здзівіла вось што: калі наладжвалася апаратура (мы дзівіліся: яна выстаўлялася ў форме робата!) перад канцэртам, яго музыканты шыкоўна імправізавалі, паступова ўключаючы свае партыі ў музычную тканіну, але раптам — я стаяў спінай да ўваходу на сцэну — цішыня! Гэта з’явіўся з грымёркі Немэн. Ён, не ўсмешлівы, сцісла ды амаль моўчы даў указанні — і пайшоў працэс!

Спадалася мне адсутнасць усялякай зорнасці, з якой так часта сутыкаемся ў нашых артыстаў. Мы, пінскія музыканты, заўжды стараліся пабываць на сцэне: пагутарыць, паглядзець апаратуру... Я падшоў да Немэна і папрасіў паіграць на “Hammond” (толькі ўявіце сабе: клавшы “Hammond” у Пінску ў 1976-м — фантастыка ж!), і ён толькі сказаў “Калі ласка!”. Пакуль выконваў блюзы, з-за куліс выскачылі барабаншчык (неверагодны, дарэчы!)

ды бас-гітарыст, і мы сталі ў закрытай зале сумесна граць. Пазнаёміліся, а затым і сам Немэн, выйшаўшы на сцэну ізноў, распятаў, хто я, дзе навучыўся граць. Я распавёў, што няма годнай апаратуры, цяжка рэалізаваць сябе творча... І тут ён раптам мне кажа: “Бываеш у Польшчы? Дык ты прыезджай у Варшаву!” — і пакідае нумар тэлефона.

А мы тады часцяком ездзілі прадаваць тэлевізары ды пыласосы, каб набываць джынсы і іншыя рэчы. І

вось, скарыстаўшыся выпадкам, я яму патэлефанаваў з Варшавы ў 1980-м, а ён даслаў машыну, што даставіла мяне на студыю, дзе ішоў запіс новых твораў. Ён паказаў свае музычныя ідэі, праекты вокладак да альбомаў, пасля выпілі кавы. За тую сустрэчу я ўдзячны Немэну. А здымкаў было шмат, аднак кантакты з журналістамі, на жаль, пакінулі ад той калекцыі ўсяго вось гэтыя два, якія і прапаную чытачам “К”. Уззялі ў мяне паслухаць і яго чатыры вінны з аўтографамі — таксама не вярнулі...

“Маляванне” на сцэне

— Своеасаблівы вакал дазволіў яму выйсці на вялікую сцэну, але сваё слова ён сказаў як музыкант з новым мысленнем, новым падыходам. Яго музыка была не столькі мелодычнай, колькі вобразнай, “напісанай” шырокімі мазкамі. Увесь фон, пабудова твораў сведчаць пра стварэнне новага стылю. Але гэта — рэч амаль недасягальная, якую нельга часцяком паўтарыць.

Сакрэт космасу ў гучанні музыкі Немэна заключаўся ў тым, што частка партыі была запісана на магнітафон. Калі “круціўся” на сцэне, зазіраў пад электрапіяніна і арганы: там стаяў “бабіннік”. Чэслаў сказаў, што на стужцы “забіты” ўсе эфекты, астатняе ж граюць наверх.

У нас на канцэрце ён спяваў менш, чым іграў рэчы з альбомаў. Замест нот перад музыкантамі — партытуры, дзе пазначаліся месцы, што граліся ва ўнісон. У астатніх адрэзках кожны нібыта граў сваё. Не, нават не імправізаваў, бо той жа джаз вымагае гатовых секвецый, джазавых ходаў. Яны хутчэй, паўтаруся, малявалі агульную карціну. Прычым яна штотым адрознівалася.

Мяркую, не толькі таму запамніўся Немэн, што ён сказаў новае слова ў музыцы, а таму, што гэта — неардынарны чалавек. А па паводзінах на сцэне ён падобен на Уладзіміра Мулявіна: глядзіць нібыта ўнутр сябе, граючы музыку... Немэн перад ключавымі момантамі закахваў вочы, і было зразумела: зараз пачнецца чараўніцтва!

Чэслаў Немэн на плошчы Леніна ў Пінску, 1976 г. / Фота Алега ВЕНГЕРА.
На адным са здымкаў пінскай серыі Немэн пакінуў аўтограф.

Занатаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ

Экскурсія па Пінску

— У час, калі адбываліся гастролі Чэслава Немэна па Беларусі ў 1976-м, я, можна сказаць, ачольваў эстраду ў Пінску: кіраваў выдатным калектывам. Таму аддзел культуры скіраваў мяне сустракаць артыстаў на мяжы раёна: Немэн ехаў на легкавіку брэсцкага аддзела, а музыканты і апаратура — у трылеры.

Спачатку мы зрабілі аглядавы аб’езд па горадзе, затым паехалі ў стары гатэль “Прыпяць”. Двойчы ён наведваў касцёл, дзе сёння размешчана Пінская Архідыяцэзія, пабываў таксама і ў Езуіцкім калегіуме (там — музей), у Акадэміі, дзе навучаюць каталіцкіх святароў...

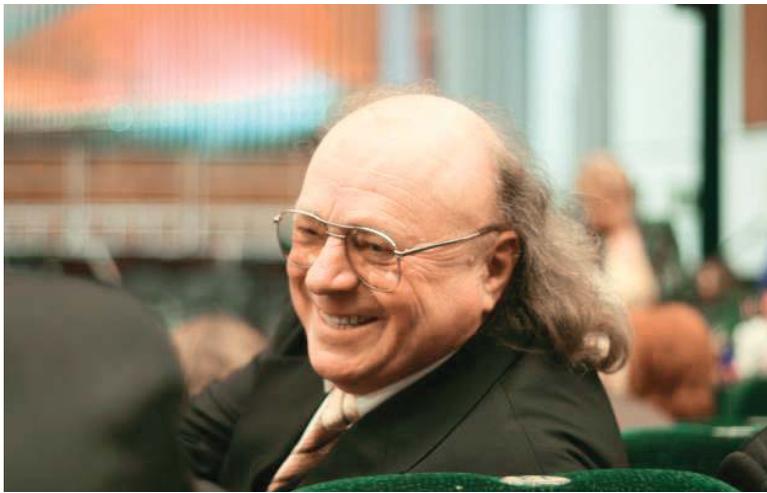
Музыка яго была складаная па тых часах, ды і публіка не падрыхтаваная ў нашым горадзе. Але выходзілі з аншлагавых канцэртаў — усе тры дні — з квадратнымі вачыма: гук фантастычны ды і мысленне нестандартнае. Хоць і зразумелі гэта не ўсе, але ніхто ж не хацеў паказаваць, нібыта нечага не цяміць! Найперш жа да Пінска дайшлі яго раннія песні...

Улетку можна назіраць, як у адкрытую фортку залятае матылёк. Ён робіць круг па пакоі, потым накіроўваецца да акна, б’ецца аб шкло, спрабуючы выбрацца на волю... Наша памяць — гэта той самы матылёк... Думкі і ўспаміны, якія часам не даюць спакою. Успаміны пра людзей: іх галасы, твары ты ўжо ніколі не пачуеш і не пабачыш...

Сяргей Вальковіч не быў першым дырэктарам Мінскага абласнога драматычнага тэатра. Ён быў тым дырэктарам, які амаль 15 гадоў прысвяціў тэатру. У яго не было досведу кіраўніцтва такой установай. Рос малады тэатр, і яго дырэктар набіраўся досведу, унікаючы ў нюансы гаспадарчага ды творчага працэсу. Корпус дырэктараў памятае яго як харызматычнага чалавека, які быў крыніцай жыццялюбства.

“Братулька” — такім нефармальным словам ён любіў звяртацца да суразмоўцы, усталяваючы простае і даверлівае адносіны. Гэтае слова аднойчы трывала ўвайшло ва ўжытак супрацоўнікаў. “Ганаровы братулька” — такую жартулівую намінацыю мы прыдумалі для Вальковіча на вечары, які быў прысвечаны 10-годдзю тэатра. Мы ўручылі яму падарунак — вуду, якую вырабілі бутафоры, прыгаворваючы пры гэтым: “Вось вам прыстасаванне для лоўлі новых ідэй ды таленавітых людзей”. Жарт прыйшоўся яму па душы. Бутафор-

Братулька

Сяргей Вальковіч. / Фота з архіва аўтара

скі падарунак доўгі час стаяў у куце яго кабінета. І ў гэтым была праява павагі ды ўвагі да самой ідэі.

Ён шмат рабіў для актёраў: выбіваў кватэры, граматы. Ён дараваў тым ўсплёскі негатывных эмоцый, праявы незадаволенасці, якія можна назваць выдаткамі прафесіі. Ці ведаеце вы яшчэ каго-небудзь з дырэктараў, хто па некалькі разоў праглядае адны і тыя ж спектаклі — ад пачатку да канца? У яго былі два самыя любімыя — “Камедыя” і “Вечар”. Апошні спектакль паўстаў па яго непасрэднай ініцыятыве. Мы рыхтаваліся і ігралі па-асабліваму, ведаючы, што ў гэты вечар дырэктар знаходзіцца ў зале. Пасля спектакля ён абавязкова заходзіў у кожную грымёрную і, расчырванелы ад па-

чуццяў, што перапаўнялі яго, казаў простыя словы падзякі. Ён не грэбаваў абняць і моцна прыціснуць да сябе мокрага ад поту артыста. Таму што разумей: актёр — той падмурак, на якім трымаецца тэатр. А як гарэлі ягоныя вочы, калі ў дакументальным фільме пра труп, знятым для гарадскога тэлеканала, ён распісваў якасці кожнага артыста, не зважаючы ні на дасягненні, ні на ўзрост! Такое не сыграеш.

Яго кабінет нагадваў музей. Сцены былі абвешаны афішамі, шматлікімі фотаздымкамі са спектакляў, пра якія ён з асадай распавядаў сваім гасцям. Увесь рэпертуар пры ім ішоў выключна на беларускай мове. Гэта была тая ўстаноўка, якой Сяргей Барысавіч строга прытрым-

ліваўся. І ён, сапраўды беларус, ганарыўся тым фактам, што гэты тэатр — трэці, пасля двух Нацыянальных (Купалаўскага і Коласаўскага), які працуе толькі на роднай мове.

Некя ў гэты разбіралі паперы і знайшлі яго ліст аб фінансавай падтрымцы. Ліст заканчваўся словамі: “...Бо разбягуцца”. У гэтым — увесь Вальковіч. Артыстычная, вынаходлівая натура. Толькі ён мог так напісаць у афіцыйным дакуменце. Каб страпянулася сэрца таго, каму адрасаваны ліст, і рука вывела станючую рэзалюцыю. Быў перыяд, калі супрацоўнікі тэатра, не змаўляючыся, прыходзілі пасля выхаднога на працу і пачыналі вывучаць распараджэнні ды загады. Ні адну падзею або здарэнне ён не абмінаў увагай. Гэта былі дакументы, напісаныя не казённай мовай. Яны нагадвалі баявыя лісткі, эмацыйныя па змесце зводкі, з развагамі, заўвагамі і просьбамі. Адно распараджэнне было названа прыкладна так: “Аб усталяванні добразычлівых адносін у калектыве”. І вынік: пакараць, заахвоціць або паставіць на від.

Першыя людзі горада былі гасцямі на прэм’ерах тэатра. Перш чым адправіць на першы замежны фестываль монаспектакляў, ён павёў мяне ў райвыканкам, каб паведаміць пра гэтую падзею. Праз доўгі час я зразумеў, што для яго гэта была нагода паспрабаваць атрымаць ад горада падтрымку. Ён не пераставаў шукаць сродкі для тэатра, маючы зносіны з прадстаўнікамі розных структур. Сяргей Барысавіч у гэтай справе быў вялікі майстар, абаяльны і настойлівы ў дасягненні мэты...

...Непапраўнае здарылася ў верасні пасля адпачынку. Яго сэрца не вытрымала. Раптоўная смерць. Калектыву адмаўляўся верыць вестцы. Некаторыя перапыталі: “Што, няўдалы жарт?” Развітанне адбылося на сцэне тэатра, а зала была запоўнена цалкам.

Спектакль, які павінен быў адбыцца ў наступныя дні пасля пахавання — “Паланэз на развітанне”, — вырашана было не адмяняць. У фае працягла час вісеў партрэт у чорнай рамцы. Гэды жыцця і сціплага інфармацыя. Пасля чарговага касметычнага рамонт партрэт на сваё месца не вярнулі... Але што такое партрэт? “Рэч і нічога больш” — кажучы словамі аднаго персанажа. Памяць — гэта зусім іншае.

Не ўсё было так гладка, як я апісаў. Былі і свае перакосы. Але засталася галоўнае: «послевкусие». Для Сяргея Барысавіча тэатр быў тым домам, які ён пачаў ствараць практычна з нулявога цыкла. І ў гэтым доме ён быў сапраўды гаспадар — няўрымслівы ды нястомны. Такіх людзей мала — неардынарных, якія хвалююцца за сваю справу, да фанатызму адданых і цалкам заглыбленых у яе. Часам хацелася б з ім пагаварыць... Думаю, не адзінокі я ў сваім жаданні. Пагаварыць з пазіцыі сённяшняга часу і гэтага ўзросту. Не, не пра тэатр, а проста аб жыцці. За чарчэй яго любімага напою, які ён рыхтаваў выключна для сябе і частаваў толькі сваіх сяброў. Празрыстага, як сляза...

Алег ЧЭЧАНЕЎ, актёр, рэжысёр

(Працяг. Пачатак у №№ 2 — 3.)

У 1879 годзе Пахітонаў ажаніўся з Мацільдай Канстанцінаўнай Вульфферт, рускай студэнткай медфакультэта Сарбоны. Вырасла яна ў сям’і палкоўніка ў адстаўцы барона Канстанціна Вульфферта, нямецкія продкі якога перасяліліся ў Расію і на працягу двух стагоддзяў пражывалі на Міншчыне. А маці яе была шведкай. Мацільда Вульфферт — асаблівы тып адукаванай жанчыны другой паловы XIX ст., якая стала урачом-клініцыстам і займалася навуковай дзейнасцю. Абараніла доктарскую, працавала ў парыжскім шпіталі і мела прыватную практыку як урач дэрматалаг-венеролаг.

Барыс КРЭПАК

І. Пахітонаў. "Вулачка на поўдні Францыі".

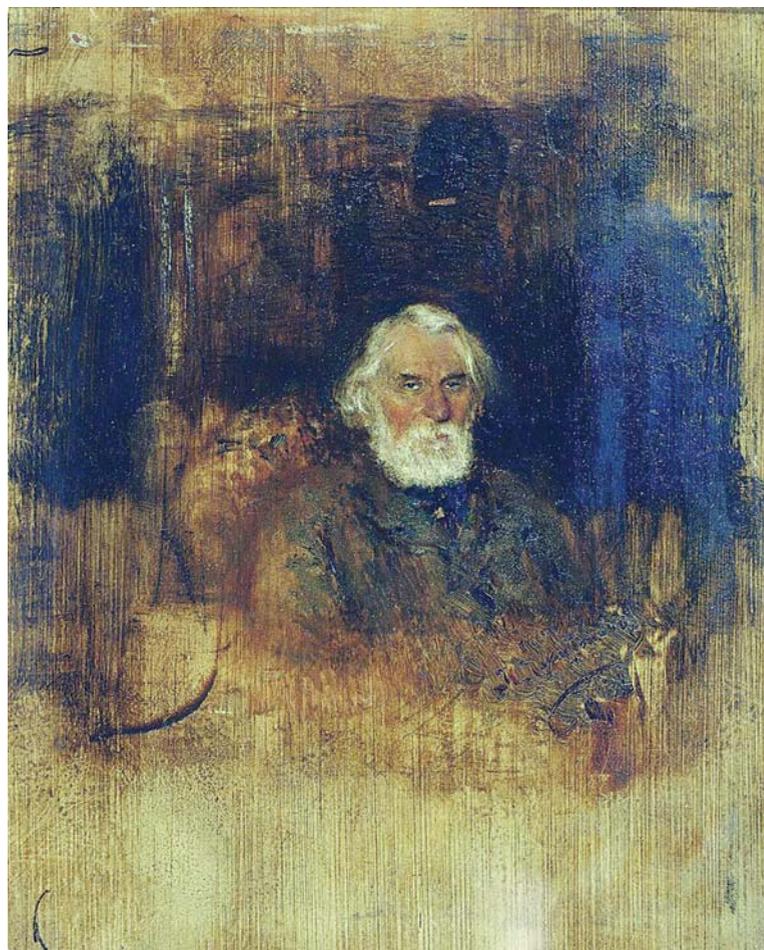
Іван Пахітонаў:
"Каштоўнасць маіх карцін застанеца нязменнай"

"Як ён малюе — ніяк не разумею... Чарадзей!"

Яшчэ да сустрэчы з Пахітонавым вельмі цікавілася мастацтвам, асабіста ведала Мяседава, Ярашэнка, Шышкіна, Астравухава, Верашчагіна, Тургенева і яго сяброўку Паліну Віярдо, наведвала ўсе вечарыны эмігранцкага Таварыства рускіх мастакоў замежжа. Магчыма, тут яна, прыгожая ды таварыская жанчына, і пазнаёмілася з Пахітонавым. У тую пару ей было 22 гады, яму — 28, узрост, так бы мовіць, ідэальны для стварэння добрай сям’і.

У 1881 годзе Іван і Мацільда выправіліся на Балканы, дзе па заказе Аляксандра III мастаку было неабходна напісаць памятнае для імператара мясціны, звязаныя з ягоным удзелам у руска-турэцкай вайне 1877 — 1878 гг. І — напісаў ажно дзевяць пано з адлюстраваннем такіх месцаў у Балгарыі, дзе праходзілі баі той вайны. Пасля гэтага Пахітонава нават назвалі таленавітым мастаком-баталістам! А праз некалькі месяцаў, у кастрычніку 1882 г., у горадзе Чарнаўцы адбылося вяселле маладых людзей. Пасля кароткага прабывання ў Маскве і Фінляндыі, на дачы бацькоў Мацільды, маладажоны вярнуліся ў Парыж, дзе іх чакаў замілаваны ліст з віншаваннем бацькі Пахітонава — Паўла Данилавіча.

Праз месяц мастак распачаў работу над натурным партрэтам Івана Сяргеевіча Тургенева. У дзённіку пісьменніка ёсць запіс канца 1882 года: "Пахітонаў піша мой партрэт — атрымаўся незвычайна трапна і падобна. Ёта — майстра! Ён прывозіў паказаць мне і Паліне Віярдо карціны, якія ён намалюваў цяперашнім летам, — чароўнасць!" Сапраўды, Тургенеў вельмі любіў Пахітонава і часта запрашаў яго ў свой маёнтак "Ясені" пад Бужывалем, дзе збіраліся розныя знакамітасці таго часу — літаратары, мастакі, акцёры, музыканты — і часам рабіліся выстаўкі. Напрыклад, у лютым 1882 г. Тургенеў так запрасіў пісьменніка Эмілія Дзюрана на выстаўку: "Дасылаю ўваходны білет на

І. Пахітонаў. "Партрэт Івана Тургенева".

нашу выстаўку і рэкамендую Вам, галоўным чынам, невялічкія, але зусім цудоўныя карціны Пахітонава".

Партрэт Тургенева, праўда, незавершаны па прычыне цяжкай хваробы пісьменніка (ён памёр 3 верасня 1883 года ад міксасаркомы), стаў, мабыць, першым творам мастака, які трапіў у галерэю Паўла Трацякова. Але нават незавершаны партрэт скарэй сэрцы ўсіх, хто яго бачыў, псіхалагічнай верагоднасцю, дакладнасцю перадачы аблічча і ўнутранага стану пісьменніка. У якім годзе партрэт быў набыты Трацяковым — дакладна невядома, але значыцца пад нумарам 771 у першым вопісе работ галерэі за 1893 год. У гэтым жа вопісе пазначаны і іншыя палотны Пахітона-

ва: "Ранні снег", "Снег у По", "Ранняя вясна. Прачкі на беразе ракі Гава", напісаныя ў 1880-я.

Вясной 1883 года муж і жонка Пахітонавы выехалі ў По, дзе мастак упадабаў чароўныя мясціны для малявання пейзажаў. Прыкладна ў гэты перыяд Іван Крамской і напісаў партрэт Мацільды, які праз шмат гадоў апынуўся ў калекцыі праўніка Пахітонава. Крамской, які лічыў мастака "вельмі сталым дараваннем", пазнаёміўся з Мацільдай у невялічкім курортным гарадку Ментоне, што на поўдні ад Францыі. І, хутчэй за ўсё, яе прывабны выгляд і незалежны характар скарэй сэрца славуэтага партрэтчыста. Хто яго ведае, можа менавіта Мацільда ў нейкай ступені і стала правобразам

той самай жанчыны, якая ўвайшла ў гісторыю рускага мастацтва ў партрэце "Невядомая", які Крамской напісаў у 1884 годзе?

Гэты час быў для Пахітонава вельмі ўдалым ва ўсіх адносінах, у тым ліку творчых і сямейна-бытавых. Перш за ўсё, набыццё Трацяковым яго карцін акрыляла мастака. Ён пачынаў рэальна адчуваць прыналежнасць да рускай культуры і неабходнасць больш актыўна ўдзельнічаць у расійскім мастакоўскім жыцці, бо ўжо сёй-той з крытыкаў стаў прылічваць яго да "французскіх мастакоў рускага паходжання". А гэта вельмі крыўдзіла Пахітонава. І ўжо ў канцы 1890-х ён прыняў удзел у маскоўскай XVII-й перасоўнай выстаўцы карцін і ў выстаўцы Таварыства рускіх акадэмістаў, а за сем твораў, паказаных у рускім аддзеле Сусветнай выстаўкі ў Парыжы, атрымаў сярэбраны медаль.

Ну, а што да сямейных спраў, то тут лакуль ішло ўсё добра. Так, у лісце да жывапісца-баталіста, акадэміка Мікалая Дзмітрыева-Аранбургскага Мацільда піша: "Мы цяпер як сапраўдныя цыганы, ніколі не жывем больш аднаго месяца на месцы, і таму згубілі шмат знаёмых. Муж нават працуе цяпер у вандруўным атэлье, якое яму зрабілі па ягоным плане, і мы вырашылі не здымаць ніякага атэлье ў Парыжы. Ёта добрая рэч для яго, бо ён малюе ўсё з натуры і не прастуджваецца так часта, як раней... Ёта простая карэта з верхнім асвятленнем, а бакавое акно дае пейзаж, які ён жадае капіраваць. Праўда, зручна?" Прыкладна так маляваў пейзажы наваколля ракі Уазы з акна павозкі, што рухалася, або проста з лодкі француз Франсуа Дабіны, адзін з любімых мастакоў Пахітонава. Ды і Клод Манэ прыкладна так працаваў.

Цікава, што ліст Мацільда напісала 16 мая 1883 года, а праз некалькі дзён, у час творчай вандруўкі з мужам, нарадзіла дачку Веру. У гэтых малапрыстасаваных для цяжарных жанчын умовах праявіўся стойкі і

рашучы характар Мацільды Канстанцінаўнай, жаданне ўдзельнічаць у творчых пошуках мужа, гатоўнасць раздзяляць з ім усе цяжкасці і турботы. Яе лісты гэтага часу напоўнены любоўю і сардэчнай прыхільнасцю да яго. А трохі пазней (у лісце да Васіля Верашчагіна) яна ўжо растлумачвае прычыны сямейнага канфлікту, якія прывялі ў 1892 годзе да поўнага разрыву з Іванам Паўлавічам. Я чытаў гэтыя лісты. Самае цікавае ў іх тое, што сямейныя свае непаладкі яна не баіцца выстаўляць у зусім непрыглядным святле. Магчыма, незалежная ад вышэйшага грамадства Мацільда наогул мала клапацілася пра ўласнае рэнамэ і пра тое, якое ўражанне яна рабіла на прысутных. Вось як, скажам, аднойчы напісаў Васіль Паленаў сваёй жонцы: "Учора ўвечары быў у Пахітонава. Вельмі ён сімпатычны спадар, а жонка яго мне не падабаецца, штосьці ў ёй фальшывае і грубае..." Ну, як кажуць, "хто любіць гарбуз, а хто гуркі"...

У шлюбце ў мастака паслядоўна нарадзіліся тры дачкі — Вера, Ніна і Зоя. Аднак Мацільда, як я вышэй кажаў, валодала даволі рэзкім незалежным характарам, да якога мастак ніяк не мог прыстасавацца. У рэшце рэшт пастаянныя спрэчкі, скандалы, крыўды, а таксама шумныя сцэны рэўнасці, выкліканыя захапленнем мастака малодшай сястрой Мацільды — Яўгеніяй, прывялі да таго, што іхні шлюб распаўся. Наогул, гэтая "звычайная гісторыя" кахання жанатага чалавека да сястры сваёй жонкі была вельмі тыповай у XIX стагоддзі і, у прыцыпе, прайшла міма грамадскага абмеркавання.

Праз некаторы час Яўгенія нарадзіла Івану Пахітонаву сына Барыса, і такім чынам з’явілася новая сям’я, якая пражыла ў грамадзянскім незарэгістраваным шлужбе амаль 35 гадоў. Чаму ў грамадзянскім? Справа ў тым, што Мацільда, не зважаючы на шматгадовыя клопаты былога мужа, так і не дала дазволу на развод. Мала таго, яна катэгарычна забараніла Пахітонава сустракацца з роднымі дачкамі. І так здарылася, што з імі бацька сустрэўся толькі тады, калі дзяўчынка стала дарослым. Сама ж Мацільда, нягледзячы на вялікую занятасць лекарскай працай, заставалася цудоўнай маці, а ў далейшым — цудоўнай бабуляй.

Словам, расставанне Пахітонава з Мацільдай вельмі цяжка адбілася на яго далейшым жыцці. І тут нават новая каханая Яўгенія Вульфферт, тая самая грамадзянская жонка Івана Пахітонава, не магла нічога зрабіць. Уяўляю, якія пасля гэтага былі ўзаемаадносіны сёстраў!

На маю думку, такія складаныя абставіны і вымушалі мастака шукаць прытулак "спокійствія і вдохновения" за мяжой — у Францыі ды Бельгіі, дзе яго любілі ды віталі як бліскучага жывапісца і высокаадукаванага добрага чалавека, і ніхто нахабна не ўлазіў у ягоную душу.

Але ў 1901 годзе ён усё ж вырашыў перабрацца на сталае месца жыхарства ў Паўночна-Заходні край Расійскай імперыі. Для гэтага выбраў Беларусь. Павінен сказаць, што "беларускаму" перыяду жыцця і творчасці Пахітонава ў рускай і французскай мастацтвазнаўчай літаратуры надавалася вельмі мала ўвагі, хаця мастак у Беларусі стварыў не адзін дзясятка шыкоўных твораў. Гэты перыяд цікавы не толькі нястомнымі творчымі пошукамі Пахітонава, але і тым, што ў работах адбіліся і захапленне беларускай прыродай, і цікавасць да вясковага побыту, працы, да народных традыцый мясцовых жыхароў...

Завяршэнне гісторыі пра лёс Івана Пахітонава, што так любіў Міншчыну, чытайце ў наступных нумарах газеты.

3 1 ЛЮТАГА

а • ф • і • ш • а «К»

ДА 8 ЛЮТАГА

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

■ **"Слуцкія паясы"** (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка.

- Выстаўка **"Сведкі часу. Партрэт у рускім жывапісе і графіцы XVIII — XX стагоддзяў"** — да 2 сакавіка.
- Выстаўка графікі Валерыя Ляшкевіча — да 3 лютага.

"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст." МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раубічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Беларускі народны абраз XIX стагоддзя"** — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка радзівілаўскага спальнага гарнітура **"L'ensemble"** — да 20 лютага.

Ратуша:

Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка фатаграфій **"Свет стары — свет новы"**.
- **"Высакародны шык будуараў"** — да 31 мая.

Спановая зала

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўка:

- Жывапісныя работы Тамары Васіляўскене **"Турботы і дні Крысціёнаса Даналайціса"** — да 7 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,

- Выстаўка мастацкай парцалы **"Белае золата Белай Русі"** — да 9 сакавіка.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцеўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
- **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
- **"Вежа палаца"**

Экспазіцыя:

- **"Упадальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Выстаўкі:

- **"Выдатнае і вечнае"** (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст.

НОЧ" (з гісторыі беларускай батлейкі).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫг. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- Выстаўка **"Пераможная восень 1943 г."**.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙг. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
- **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

- Выстаўка **"Роберт Генін. У пошуках раю"** — да 2 лютага.
- Выстаўка ікананісца **"Бог сялянскі, хрысціянскі. Бабіцкая ікона"** — да 27 лютага.
- Выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Паўла Масленікава, **"Настаўнік і вучні"** — да 9 лютага.
- Выстаўка **"Год каня"** — да 10 лютага.
- Выстаўка аднаго твора **"Маці Божая Адзігітрыя (Мінская?). XVIII стагоддзе"** — да 23 лютага.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ
"ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВАЙ XIX ст."г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянная экспазіцыя: **"Парадныя залы"**, **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**,

Экспазіцыі:

- **"Старажытная Беларусь"**.
- **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
- **"Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў"**.

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Скарбы Украіны"** — да 23 лютага.
- Выстаўка **"Беларусь у Першай сусветнай вайне"** — да 28 лютага.
- Выстаўка **"Парнат 84-11Б"** — да 23 лютага.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Дэва пад мікраскопам"**.
- **МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі"**.

- Выстаўка **"Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920 гадоў"** — да 31 мая.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСАг. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Акцыі:

- **"Мой самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў ДOME Коласа).
- **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- **"Пад небам Коласа"** — да 4 лютага.
- Выстаўка **"Дарогі, вечныя дарогі"**.
- Выстаўка работ — удзельнічаў конкурсу **"Гуляй зіма, твая часіна!"** — да 14 лютага.

пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:

- Мастацкая выстаўка **"Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца"** (да Дня горада Мінска).
- Персанальная выстаўка Л.С. Сурынта **"Афганістан баліць у маёй душы..."**.
- Выстаўка **"Мой родны Мінск, мой лёс, мая надзея"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬг. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- Выстаўка аб'ёмнага вявання кручком А.Ціханчук **"Можна быць далучанай да прыгажосці"** — да 9 сакавіка.
- Выставачны праект **"Звёздны 200парк"** — да 16 лютага.
- **"Святыя абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці"** — да 2 сакавіка.
- Выстаўка курскага мастака У.Цяльных **"Счастья крохотный лоскут..."** — да 17 сакавіка.

са збору князёў Паскевічаў).

- **"Класікі беларускага мастацтва"**.

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя:

- **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
- **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
- Турыстычна-пазнавальная праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІг. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

- **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
- **"Эпоха. Час. Будынак"** (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
- **"Пакліканьне"** (вобразы святых у мастацтве).
- **"Цуд у Віфлеемскую"**

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Выстаўка **"Свет мёду"**.

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстаўка керамікі В.Калтыгіна і яго вучняў з ДШМ ім. У.А. Дамарада **"Арт-вучпрацс"** — да 8 лютага.
- Выстаўка дыпломных работ выпускнікаў кафедры народнага ДПМ БДУКІМ — да 8 лютага.

ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі БеларусьРэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдана
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі БеларусьГалоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫНСпецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯЗагадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎМастацкі рэдактар —
Наталля ОВАДКарэктар —
Інга ЗЕЛЬГІСАдрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:

(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23

Тэлефон-факс:

(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:

тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэдакцыюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2014.
Індэкс 63875, 638752
Рознічны кошт 5 000 рублёў.Наклад 6768
Падпісана ў друк
31.01.2014 у 17.30
Замова 432Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва "Беларускі Дом
друку". ЛП № 02330/0494179 ад
03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Прыёмная: (017) 290 22 50.

Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код:

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 1 — **"Набука"** (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі.
- 2 — **"Беласнежка і сем гномаў"** (балет у 2-х дзеях) Б.Паўлоўскага.
- 2 — **"Алека"** (балет) С.Рахманінава.
- 2 — **"Балеро"** (балет-прысвячэнне ў адной дзей) М.Равеля.
- 4 — **"Багема"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.
- 5 — **"Шчаўкунок, або Яшчэ адна каляндная гісторыя..."** (балет) П.Чайкоўскага.
- 5 — Канцэрт **"Песні 30 — 40-х гадоў"**.

- 6 — **"Травіята"** Дж.Вердзі.
- 7 — **"Тамар"** (балет) М.Балакірава.
- **"Шахразада"** (балет) М.Рымскага-Корсакава.
- 8 — **"Турандот"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.

- 1 — **"Вечар"** А.Дударова.
- 2 — **"Паўлінка"** Я.Купалы.
- 6, 7 — **"Лістапад. Андэрсен"** А.Паповай.
- 8 — **"Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл"** паводле твораў Францішкі Уршулі Радзівіл.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 1 — **"Спектакль-канцэрт "Пара года Каханне"**.
- 5, 6 — **"Нямое каханне"** — аўтарскі праект Ігара Сігава.
- 7 — **"Адамавы жарты"** С.Навуменкі.
- 8 — **"А мне не сорамна!..."** Л.Усцінава.
- 8 — **"Нязваны госць"** С.Бартохава.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТРг. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 1 — **"Чароўная лямпа Аладзіна"** (мюзікл для дзяцей і дарослых) М.Самойлава.
- 1 — **"Містар Ікс"** (аперэта ў 2-х дзеях) І.Кальмана.
- 2 — **"Чырвоны Каптурык. Пакаленне NEXT"** (мюзікл для дзяцей і

дарослых у 2-х дзеях) А.Рыбнікава.

- 2 — **"Сільва"** І.Кальмана.
- 4 — **"Праўдзівая гісторыя паручніка Ржэўскага"** У.Баскіна.
- 5 — **"Звычайны цуд"** Г.Гладкова.
- 6 — **"Бабін бунт"** Я.Пцічкава.
- 7 — <